

บทที่ 2

แนวคิด และหลักการในการควบคุม กำกับ ดูแลคนกลางประกันภัย

เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่าธุรกิจประกันภัยเป็นธุรกิจที่มีความสำคัญกับประเทศ เพราะเป็นธุรกิจที่กระทบถึงความปลอดภัยหรือความผาสุกแห่งสาธารณชน รวมทั้งมีเรื่องการเงิน และคนกลางเข้ามาเกี่ยวข้อง บุคคลที่ประกอบอาชีพนี้ก็คือ ตัวแทนนายหน้าประกันภัยหรือคนกลางประกันภัย ซึ่งเป็นคนกลางในการหาประกันป้อนให้กับบริษัทประกันภัยที่ตนสังกัดอยู่ และมีคนกลางประกันภัยกระจายอยู่ทั่วทุกแห่งของประเทศ ดังนั้นเพื่อเป็นการป้องกันปัญหา ที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำของคนกลางประกันภัย เช่น การให้ข้อมูลที่เป็นเท็จแก่ผู้เอาประกันภัย และบริษัทประกันภัย การเก็บเบี้ยประกันภัยแล้วไม่นำส่งบริษัท ฯลฯ ผู้เขียนจึงได้ศึกษาถึงแนวคิดและหลักการในการควบคุมและกำกับดูแลคนกลางประกันภัย โดยศึกษากฎหมายประกันภัยของต่างประเทศ และกฎหมายประกันภัยของประเทศไทย โดยวิเคราะห์หลักการจากภาพรวมของธุรกิจประกันภัยและการกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกันภัยของคนกลางประกันภัยเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขในการยกร่างกฎหมายประกันภัยต่อไป

2.1 แนวคิดและหลักการในการควบคุมคนกลางประกันภัยของต่างประเทศ

จากการศึกษากฎหมายประกันภัยของต่างประเทศ ทำให้ทราบว่าหลาย ๆ ประเทศ เช่น อังกฤษ, สหรัฐอเมริกา, สิงคโปร์, ญี่ปุ่น ฯลฯ ต่างให้ความสำคัญกับธุรกิจประกันภัย การประกันภัยได้เจริญก้าวหน้าในแถบประเทศยุโรปและอังกฤษก่อน ในสมัยนั้นพ่อค้าที่มีเรือเดินทะเลมักจะใช้ร้านค้าแฟเป็นที่พักพิงกัน เพื่อการค้าขายและตกลงประกันภัยด้วยการขอทำประกันภัยและการรับประกันก็ตกลงกันที่ร้านค้าแฟนั้นเอง โดยผู้รับประกันภัยจะมีเอกสารรับประกันมาพร้อม เมื่อตกลงรับประกันแล้วผู้รับประกันก็จะลงชื่อรับประกันไว้ภายใต้เอกสารสัญญานั้น ในกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ มีสถานที่แห่งหนึ่ง ที่นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับธุรกิจประกันภัย นั่นก็คือร้านค้าแฟของนายลอยด์ส์¹ (Lloyds) ร้านกาแฟแห่งนี้พ่อค้าทั้งหลายต่างนิยมไปชุมนุมกันมาก ทั้งนี้เพราะนายลอยด์ส์จะเป็นผู้รวบรวมข่าวสารต่างๆ เกี่ยวกับการเดินเรือทะเลในด้านสภาพดินฟ้าอากาศ

¹ สิทธิโชค ศรีเจริญ.(2528-2529). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย. ในเอกสารทางวิชาการ ชุดที่ 4 ของสมาคมประกันวินาศภัย.

ชนิดสินค้าต่างๆ ไว้บริการให้กับลูกค้าหรือผู้ที่อยากทราบข่าวสารต่างๆ ก็จะทราบได้จากร้านของนายลอยด์ส ข่าวต่างๆ เหล่านี้ต่อมา กลายเป็นหนังสือพิมพ์ Lloyds's News ออกเป็นรายอาทิตย์ และต่อมาชื่อของนายลอยด์สก็ได้กลายเป็นองค์การประกันภัยที่ใหญ่ที่สุดมาจนถึงทุกวันนี้คือ Lloyds Association มีทั้งที่ประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษถือว่าเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จในด้านการประกันภัย การควบคุม และกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยทั้งในด้านความมั่นคงทางบริษัท และการควบคุมคนกลางประกันภัย รวมถึงมีมาตรการในการคุ้มครองผู้เอาประกันภัยให้ได้รับประโยชน์จากกรรมธรรม์เต็มที่ จนเป็นที่เชื่อถือของประชาชนทั่วไป ดังนั้นประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทยได้นำแบบอย่างหรือวิธีการเหล่านี้ไปเป็นแบบอย่าง มาตรการที่ใช้ในการควบคุมและกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยในประเทศอังกฤษ แบ่งออกเป็นการกำกับดูแลโดยรัฐ และการกำกับดูแลกันเอง ซึ่งจะคล้ายๆ กันในหลายประเทศที่กล่าวถึง

มาตรการในการกำกับดูแลโดยรัฐ โดยการบัญญัติขึ้นของกฎหมายเพื่อใช้ในการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับเช่น Insurance Companies Act 1982 เป็นพระราชบัญญัติที่ควบคุมบริษัทประกันภัย หรือ Insurance Brokers' (Registration) Act 1977 เป็นพระราชบัญญัติที่ใช้ควบคุมตัวแทนนายหน้าประกันภัย (ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะศึกษาเฉพาะบทบัญญัตินี้ โดยจะกล่าวถึงรายละเอียดในบทที่ 3) และ Policyholders' Protection Act 1975 เป็นพระราชบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองผู้เอาประกันภัย ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การกำกับดูแลโดยรัฐในประเทศอังกฤษจะมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากประเทศอื่นๆ โดยจะมีกฎหมายแต่ละฉบับเพื่อใช้ในการควบคุม และกำกับดูแลในแต่ละเรื่องเป็นการเฉพาะ ในประเทศอังกฤษธุรกิจประกันภัยจะถูกควบคุมและกำกับดูแลโดยกระทรวงการคลังและอุตสาหกรรม โดยมีรัฐมนตรีเป็นผู้มีอำนาจในการกำกับดูแลตั้งแต่การออกใบอนุญาต จนกระทั่งการเพิกถอนใบอนุญาต ตลอดจนมีอำนาจในการตรวจสอบการดำเนินธุรกิจของบริษัทประกันภัย การแทรกแซงในการประกอบธุรกิจ การถอดถอนผู้บริหาร ฯลฯ

มาตรการในการกำกับดูแลกันเอง การกำกับดูแลกันเองก็มีความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจประกันภัยและคนกลางประกันภัย เนื่องจากการกำกับดูแลกันเองนั้นเป็นที่ยอมรับของผู้ประกอบธุรกิจประกันภัยและคนกลางประกันภัยมากกว่าการกำกับดูแลโดยรัฐ เพราะผู้ประกอบธุรกิจประกันภัยย่อมเข้าใจในสภาพปัญหาของตนเองมากกว่า ตลอดจนการแก้ไขปัญหาก็สามารถกระทำได้รวดเร็วกว่ารัฐ โดยวิธีการรวมกลุ่มของผู้ประกอบธุรกิจประกันภัยในด้านต่างๆ จัดตั้งในรูปแบบของสมาคมต่างๆ โดยมีกฎหมายกำหนดให้มีการจัดตั้งหรือมีกฎหมายรองรับ และมีการกำหนดกรอบปฏิบัติสำหรับ

ผู้ที่จะเป็นคนกลางประกันภัย และกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นคนกลางประกันภัย ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามข้อบังคับของสมาคมประกันภัยอังกฤษ (The ABI Code of Practice for Sales of General Insurance) และข้อบังคับของสมาคมนายหน้าลอยด์ส์ (Lloyd's regulation of Lloyd's brokers) ซึ่งจะมีธรรมเนียมปฏิบัติว่า ผู้ที่เอาประกันภัยต้องสอบผ่านการเป็นนายหน้าและนายหน้าจะถูกถือว่าเป็นตัวแทนของผู้เอาประกันภัย แต่ถ้าเป็นการเก็บเงินเบี้ยประกันภัย นายหน้าจะกลายมาเป็นตัวแทนของผู้รับประกันภัย แต่ประเทศอังกฤษเองก็ยังไม่มียกเว้นการที่สามารถแยกแยะได้ชัดเจนว่ากรณีใดถือว่าเป็นตัวแทนประกันภัยหรือนายหน้าประกันภัย เพราะทั้งตัวแทนและนายหน้าประกันภัยต่างก็คือคนกลางที่ทำหน้าที่ประกันภัยเช่นเดียวกัน²

ในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีการควบคุม และกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยอย่างครอบคลุมและเข้มงวด ทั้งนี้เพื่อวัตถุประสงค์ในการตรวจสอบการกระทำของบริษัทและคนกลางประกันภัยเพื่อให้เกิดความยุติธรรม และเหมาะสมแก่ผู้บริโภคและผู้เอาประกันภัย เพื่อไม่ให้เกิดการเอาเปรียบจากคนกลางประกันภัย รวมถึงการจัดตั้งสถาบันการอบรมความรู้ ความชำนาญให้กับผู้ที่ประกอบอาชีพคนกลางประกันภัย การออกใบอนุญาตต่างๆ การกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่มีสิทธิขอใบอนุญาตเป็นคนกลางประกันภัย ประเทศสหรัฐอเมริกาในแต่ละมลรัฐจะมีกฎหมายประกันภัยเพื่อใช้กำกับดูแลกันเองในแต่ละรัฐ ซึ่งจะกำกับดูแลโดยรัฐบาลกลาง แต่จะมีกฎหมายเพิ่มเติมในลักษณะพิเศษนอกเหนือจากที่กฎหมายแต่ละรัฐกำหนด เช่น การจำกัดขอบเขตการรับประกันภัย หรือคนกลางรัฐบาลจะต้องอยู่ภายใต้ข้อกำหนดและกฎหมายเกี่ยวกับการโฆษณาหาระหว่างรัฐ นอกจากนี้ในแต่ละรัฐจะมีกฎหมายประกันภัยเป็นของตนเอง ซึ่งรายละเอียดการบังคับอาจใช้แตกต่างกัน โดยประเทศสหรัฐอเมริกาจะพิจารณาจากการกระทำและขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นผู้เรียกใช้บริการ ใครควบคุมการดำเนินการ ใครจ่ายเงิน และในการกระทำการแทนนั้นผลประโยชน์เป็นใคร มิใช่พิจารณาเพียงแต่ชื่อที่เรียกว่าตัวแทนประกันภัยหรือนายหน้าประกันภัย³ ในการกำกับดูแลของแต่ละรัฐจะมีหน่วยงานที่กำกับดูแลคือสำนักงานประกันภัย ซึ่งจัดตั้งขึ้นในปี 1859 โดยจัดตั้งขึ้นในรัฐนิวยอร์กเป็นรัฐแรก แต่รัฐที่มีการจัดองค์กรกำกับดูแลการประกันภัยที่ใหญ่ที่สุดคือรัฐ North Carolina ในประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีมาตรการในการกำกับดูแลคนกลางประกันภัยที่เข้มงวด โดยกำหนดให้คนกลางประกันภัยจะต้องมีหลักทรัพย์ประกันวงต่อยกทะเบียนเพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดจากการกระทำของบุคคลดังกล่าว นอกจากนี้ยังมีระบบตรวจสอบ

² E.R. Hardy Ivamy. (1986) **General Principles of Insurance Law** (5th ed.), p.557.

³ John Alan Appleman and Jean Appleman. (1981). **Insurance Law and Practice**. p. 333.

ที่มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป รวมทั้งกำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุนค้ำประกันขึ้นเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เอาประกันภัยด้วย

ประเทศสิงคโปร์ มีทั้งการกำกับดูแลโดยรัฐ และการกำกับดูแลตนเอง โดยจะใช้วิธีการควบคุมและกำกับดูแลโดยรัฐให้น้อยที่สุด แต่เน้นการสร้างการรับผิดชอบของบริษัทประกันภัย หรือผู้รับประกันภัย⁴ สำหรับองค์กรที่ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยคือ กรมการประกันภัย (Insurance Commissioner's Department) หรือ ICD เป็นหน่วยงานราชการที่ดูแลด้านการเงิน และรับผิดชอบเฉพาะเรื่องการประกันภัย ซึ่งมีความสามารถในการเก็บข้อมูลและให้บริการข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นหน่วยงานที่สามารถสร้างบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะด้านขึ้นได้ รวมทั้งสามารถพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพอย่างมีมาตรฐาน ส่วนกฎหมายที่ใช้ควบคุมและกำกับดูแลตัวแทนและนายหน้าประกันภัยในประเทศสิงคโปร์ คือ Chapter 142 Insurance Act (จะกล่าวถึงรายละเอียดในบทที่ 3) ซึ่งจะมีคนกลางประกันภัยอยู่ 2 ประเภทคือ 1. ประเภทที่ได้รับ approval จากรัฐ หรือคนกลางประกันภัยที่ผ่านการสอบและได้รับอนุญาตตามระเบียบของรัฐ 2. ประเภทที่ได้รับอนุญาตจากรัฐคือผู้ที่กระทำการแทน Association ของผู้รับประกันภัยที่มีระบบ เช่น Lloyd's ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามข้อบังคับและกฎระเบียบของสมาคมประกันภัย และมีมาตรการในการคุ้มครองผู้เอาประกันภัย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นของผู้เอาประกันภัยที่มีต่อบริษัทประกันภัย โดยเน้นเรื่องสัญญาและข้อความในกรมธรรม์, การกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัย, กองทุนประกันภัย, และการใช้กฎหมายควบคุม และกำกับดูแลคนกลางประกันภัยที่เข้มงวด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในประเทศสิงคโปร์มีมาตรการในการควบคุม และกำกับดูแลคนกลางประกันภัยโดยเคร่งครัด เน้นการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในด้านความเสียหายที่จะกระทบต่อผู้เอาประกันภัย ดังจะเห็นได้จากการบังคับให้คนกลางประกันภัยจะต้องมีทรัพย์สินที่เพียงพอและให้มีการทำประกันภัยความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ

ในต่างประเทศทั่วไปถือว่าการทำสัญญาประกันภัยต้องกระทำผ่านตัวแทนประกันภัย (Insurance Agents) แม้ว่าผู้ขอเอาประกันภัยหรือผู้เอาประกันภัยจะสามารถทำสัญญาประกันภัยโดยตรงกับผู้รับประกันภัยก็ตาม ส่วนนายหน้าประกันภัย (Insurance Brokers) ถือว่าเป็นตัวแทนประกันภัยชนิดพิเศษ ซึ่งสามารถทำหน้าที่เป็นคนกลางระหว่างผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัย นายหน้าประกันภัยสามารถทำหน้าที่เป็นตัวแทนทั้งผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัย ผู้เอาประกันภัยจะพึงความรู้ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานประกันภัยของคนกลางประกันภัย

⁴ กนิเชช ณรงค์ชัย. (2543). มาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลผู้ประกอบการธุรกิจประกันภัย.

ในการเข้าต่อรองทำสัญญาประกันภัยกับผู้รับประกันภัย และถ้าเขาไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างดี เขาจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เอาประกันภัยอันเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ของเขา ทั้งนี้เนื่องจากการประกอบอาชีพกับประชาชนซึ่งคนกลางประกันภัยต้องมีความรับผิดชอบตามวิชาชีพ

จากแนวคิดและหลักการดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้เขียนสนใจศึกษาวิเคราะห์กฎหมายประกันภัยของไทย เปรียบเทียบกับกฎหมายประกันภัยของต่างประเทศ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกร่างกฎหมายพระราชบัญญัติประกันภัย หากมีการปรับปรุงแก้ไขในคราวต่อไป

2.2 แนวคิดและหลักการในการควบคุมคนกลางประกันภัยของไทย

จุดกำเนิดของการประกันภัยในประเทศไทยเริ่มขึ้นตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาและผู้ปกครองประเทศเริ่มเห็นถึงความสำคัญของการประกันภัยมากขึ้น ดังนั้นจึงกำหนดให้การประกันภัยเป็นธุรกิจที่ต้องมีการควบคุม และกำกับดูแลเพราะจัดว่าเป็นธุรกิจที่กระทบต่อความผาสุกของประชาชน สิ่งที่เกิดขึ้นสรุปได้ว่าธุรกิจประกันภัยมีจุดกำเนิดขึ้นก่อนบทบาทประกันภัยเพื่อให้การประกันภัยอยู่ภายใต้กฎหมายที่ใช้ควบคุม และกำกับดูแลให้อยู่ภายใต้กรอบที่กำหนดไว้ เพื่อไม่ให้ประชาชนผู้บริโภคหรือผู้เอาประกันภัยถูกเอารัดเอาเปรียบจากบุคคลที่ประกอบอาชีพการประกันภัย ซึ่งก็คือคนกลางประกันภัย โดยกฎหมายฉบับแรกที่รัฐใช้เพื่อควบคุม และกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยและคนกลางประกันภัย ก็คือ พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2510 และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2510 ซึ่งถือเป็นทดสอบการทำกฎหมายฉบับนี้ว่าสามารถรองรับหรือปรับใช้กับการประกอบธุรกิจและควบคุมคนกลางประกันภัยได้หรือไม่ ซึ่งผู้พิจารณากร่างกฎหมายฉบับนี้ได้ใช้ความพยายามอย่างมากที่จะตรากฎหมายขึ้นไว้รองรับทั้งเหตุการณ์อันใกล้และเหตุการณ์ระยะยาว แต่ในความเป็นจริงของการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่ประกอบธุรกิจมีหลายปัจจัยที่ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจต้องค้นหาทางรอดหรือให้เหนือกว่าคนอื่น จึงเกิดวิธีการดำเนินธุรกิจแบบแปลกใหม่และซับซ้อนยิ่งขึ้น เป็นผลทำให้วิถีทางประกันภัยมีการเจริญเติบโตและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นผลทำให้กฎหมายฉบับนี้ไม่ทันต่อการเจริญเติบโตของธุรกิจประกันภัย ปัญหานี้ก่อให้เกิดแนวคิดในการกร่างกฎหมายฉบับใหม่ว่าต้องหาจุดเชื่อมโยงระหว่างกระบวนการออกกฎหมายซึ่งมีระยะยาวและขั้นตอนมาก จึงเปิดช่องให้มีการใช้ดุลพินิจมากขึ้น เสมือนเป็นทางแก้ไขกฎหมายสามารถรองรับธุรกิจประกันภัยและบุคคลในอาชีพนี้ได้อย่างทันทั่วถึง จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2535 รัฐบาลได้ประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 แต่หลักการและมาตรการในการควบคุมกำกับดูแลคนกลางประกันภัย

ยังเป็นไปตามเดิมไม่มีการแก้ไขปรับปรุงให้แตกต่างไปจากหลักการเดิมเท่าใดนัก จนกระทั่งปัจจุบันล่วงเลยมาแล้วกว่า 38 ปี หลังจากมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ปรากฏว่าคนกลางประกันภัยยังคงปฏิบัติหน้าที่เดิมๆ ในการชักชวน ชี้ช่องหรือจัดการให้บุคคลทำสัญญาประกันชีวิตและสัญญาประกันวินาศภัยกับบริษัทฯ และการให้บริการในด้านการรับเบี้ยประกันภัยจากผู้เอาประกันภัยแทนบริษัท และกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 อยู่เนืองๆ นายทะเบียนหรืออธิบดีกรมการประกันภัยหรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมการประกันภัยมอบหมาย ให้ดำเนินการเพิกถอนใบอนุญาตคนกลางประกันภัยที่กระทำการก่อให้เกิดความเสียหายหรือ อาจทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยหรือประชาชนไปแล้วเป็นจำนวนมาก ทำให้เล็งเห็นความสำคัญในการจัดทำมาตรฐานและจรรยาบรรณของคนกลางประกันภัยไปเพื่อเป็นกรอบหรือมาตรการที่ใช้ในการควบคุมและกำกับดูแลคนกลางประกันภัยให้ได้ผลเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยและประชาชนซึ่งเป็นผู้บริโภคได้รับความเป็นธรรมยิ่งขึ้น

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า นอกจากการควบคุมดูแลธุรกิจประกันภัยแล้ว สิ่งสำคัญซึ่งกฎหมายจะต้องเข้าไปควบคุม และกำกับดูแลเพื่อให้ธุรกิจประกันภัยเกิดความสงบเรียบร้อยในสังคมก็คือ คนกลางประกันภัย เพราะบุคคลดังกล่าวมีความสำคัญต่อความเจริญและความเชื่อถือของประชาชนและต่อธุรกิจประกันภัย ซึ่งเกี่ยวเนื่องโดยตรงต่อผลประโยชน์ของผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยจึงทำให้เกิดแนวคิดและหลักการในการควบคุมและกำกับดูแลคนกลางประกันภัยโดยอาศัยหลักการ 5 ประการดังนี้

1. คุณธรรม คือผู้ประกอบอาชีพคนกลางประกันภัยควรทำในสิ่งที่ดีงาม
2. จริยธรรม คือผู้ประกอบอาชีพคนกลางประกันภัยควรทำในสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย กฎข้อบังคับของบริษัท และถูกต้องตามข้อปฏิบัติของผู้ประกอบวิชาชีพคนกลางประกันภัย
3. ความซื่อสัตย์ คือการประกันด้วยความซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา ไม่คดโกงไม่หลอกลวง มีความจริงใจต่อผู้เอาประกันภัยและบริษัท
4. คุณภาพ คือ การประกอบอาชีพอย่างมีคุณภาพ โดยการจัดกรมธรรม์ที่มีคุณภาพที่ดี และตรงตามความต้องการของลูกค้าให้บริการที่ดีที่เหมาะสม ตามสิทธิประโยชน์ที่ผู้เอาประกันภัยควรจะได้รับ ด้วยการพัฒนาตัวเองให้คุณภาพ มีความรู้ความชำนาญในวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง
5. ความรับผิดชอบ คือการดูแลเอาใจใส่สิทธิประโยชน์ของลูกค้าและรักษาผลประโยชน์ให้ลูกค้าตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในกรมธรรม์

เนื่องจากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการกระทำของคนกลางประกันภัยเป็นเพราะขาดหลักการต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับความคลุมเครือไม่ชัดเจนในบทบัญญัติของกฎหมาย ทำให้คนกลางประกันภัยอาศัยช่องโหว่เหล่านี้เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภคหรือผู้ขอเอาประกันภัย ประกอบกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากการกระทำของคนกลางประกันภัยยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง และเร่งด่วน

2.3 ความหมายสัญญาประกันภัยและความเป็นมาของคนกลางประกันภัย

2.3.1 ความหมายของสัญญาประกันภัย

เพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างการประกันชีวิตกับการประกันวินาศภัยโดยทั่วๆ ไปว่ามีความหมายอย่างไร ดังนี้

การประกันภัย เป็นคำรวม หมายถึง การประกันชีวิต (Life Insurance) และการประกันวินาศภัย (General หรือ Non-life Insurance) และอาจให้ความหมายกว้างๆ ได้ว่า “หมายถึง วิธีการเฉลี่ยความเสียหายของบุคคลคนหนึ่งไปให้แก่บุคคลอื่น เพื่อแบ่งเบาภาระความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นนั้นให้หมดไปหรือเบาบางลง” ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 ได้บัญญัติเกี่ยวกับสัญญาประกันภัยไว้ว่า “อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้นหรือเหตุอย่างอื่นในอนาคต ดังได้ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่า เบี้ยประกันภัย” บทบัญญัติดังกล่าวนี้เป็นบทบัญญัติว่าด้วยการประกันชีวิตและการประกันวินาศภัย ดังนั้น ถ้าจะทราบความหมายเฉพาะของการประกันชีวิต และการประกันวินาศภัยแล้ว จะต้องไปพิจารณาในมาตรา 861 และมาตรา 889 มาตรา 869 ซึ่งเป็นบทบัญญัติเฉพาะเรื่องต่อไป

การประกันวินาศภัย เมื่ออ่านมาตรา 861 ประกอบกับมาตรา 869 ซึ่งบัญญัติว่า อันคำว่า “วินาศภัย” ในหมวดนี้ท่านหมายรวมเอาความเสียหายอย่างใด ๆ ซึ่งจะพึงประมาณเป็นเงินได้” แล้วพอจะให้ความหมายว่า การประกันวินาศภัยคือ การประกันภัยความเสียหายอันอาจเกิดขึ้น (ไม่แน่นอน) ในอนาคตตามที่ตกลงกันไว้และความเสียหายนั้นสามารถประมาณเป็นเงินได้

การประกันชีวิต ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้ให้ความหมายไว้โดยตรง จึงต้องอ่านมาตรา 861 ประกอบกับมาตรา 889 ซึ่งบัญญัติว่า “ในสัญญาประกันชีวิตนั้น การใช้จำนวนเงินข่มอาศัยความทรงชีพ หรือมรณะของบุคคลคนหนึ่ง” เมื่ออ่านแล้ว อาจให้

ความหมายของการประกันชีวิตไว้ว่า การประกันชีวิต คือการประกันความเสียหายทางเศรษฐกิจของชีวิตมนุษย์อันเนื่องมาจากการมรณะหรือความชราภาพ โดยผู้รับประกันภัยจะชดใช้เงินให้เป็นจำนวนที่แน่นอนตามจำนวนเงินที่เอาประกันภัยไว้โดยอาศัยเหตุการณ์ทรงชีพหรือมรณะของบุคคลหนึ่ง

โดยเหตุที่สัญญาประกันภัยมีลักษณะแตกต่างกับสัญญาซื้อขายโดยสิ้นเชิง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงได้บัญญัติให้เป็นเอกเทศสัญญาอีกอย่างหนึ่งแยกออกมาต่างหากจากสัญญาซื้อขาย ลักษณะของสัญญาประกันภัยมีดังนี้

1. เป็นสัญญาต่างตอบแทน

สัญญาต่างตอบแทน⁵ คือสัญญาที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายมีหนี้ที่จะต้องชำระหนี้ตอบแทนซึ่งกันและกัน โดยผู้เอาประกันภัยมีหนี้ที่จะต้องชำระให้แก่ผู้รับประกันภัย คือเบี้ยประกันภัย ส่วนหนี้ทางฝ่ายผู้รับประกันภัยก็คือ ถ้าเกิดวินาศภัยหรือเกิดเหตุการณ์อย่างอื่นขึ้นในอนาคตตามที่ระบุไว้ในสัญญา ผู้รับประกันภัยมีหนี้ที่จะต้องชำระ คือค่าสินไหมทดแทนหรือเงินจำนวนหนึ่งตามจำนวนที่กฎหมายบัญญัติไว้และตามที่คู่สัญญาได้ตกลงกันไว้ในสัญญา โดยถ้าเกิดวินาศภัยขึ้นนับตั้งแต่ระยะเวลาที่สัญญานั้นเริ่มต้นจนถึงวินาทีสุดท้ายของสัญญา ผู้รับประกันภัยมีหน้าที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ตามจำนวนที่เสียหายจริง แต่สูงสุดไม่เกินกว่าจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยไว้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 877 ที่กล่าวมาแล้วเป็นกรณีของสัญญาประกันวินาศภัย

ถ้าเป็นสัญญาประกันชีวิต ผู้รับประกันภัยมีหน้าที่ใช้เงินตามจำนวนที่เอาประกันภัยไว้ให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์แล้วแต่กรณี กล่าวคือถ้าเป็นการประกันชีวิตแบบทรงชีพก็จ่ายให้แก่ผู้เอาประกันภัยเอง หากผู้เอาประกันภัยยังคงมีชีวิตอยู่จนครบกำหนดระยะเวลาของสัญญา หรือจ่ายให้แก่ผู้รับประโยชน์หรือทายาทโดยธรรมของเขา ถ้าหากผู้เอาประกันภัยมรณะภายในกำหนดระยะเวลาของสัญญา หรืออาจจะไม่มีกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดของสัญญาก็ได้ หมายความว่าตลอดชีพของผู้เอาประกันภัยนั่นเอง

ยังมีสัญญาประกันภัยอีกชนิดหนึ่ง ที่เกี่ยวกับการการสูญเสียอวัยวะ การประกันภัยดังกล่าวนี้จะเรียกว่าสัญญาประกันวินาศภัยก็ได้ และจะเรียกว่าสัญญาประกันชีวิตก็ได้ เพราะคำว่า “วินาศภัย” หมายความว่าความเสียหายอย่างใดๆ บรรดาซึ่งจะพึงประมาณเป็นเงินได้ แต่

⁵ ประสทิธิ โฉววิไลกุล. (2535). การตีความกฎหมาย สัญญา และกรรมธรรม์ประกันภัย. หน้า 45.

การสูญเสียอวัยวะเราไม่สามารถประมาณเป็นเงินได้ว่าอวัยวะที่สูญเสียไปนั้นมีราคาสักเท่าใด และการสูญเสียอวัยวะไม่ใช่การทรงชีพหรือมรณะ ดังนั้นการสูญเสียอวัยวะจึงไม่ใช่การประกันชีวิต แต่เป็นการประกันภัยชนิดกำหนดจำนวนเงินแน่นอนเช่นเดียวกับการประกันชีวิต

2. เป็นสัญญาเสี่ยงโชค

เป็นสัญญาเสี่ยงโชค⁶ หมายความว่าสัญญาซึ่งการชำระหนี้ตามสัญญานั้นจะกระทำก็ต่อเมื่อมีเหตุการณ์อื่นไม่แน่นอนเกิดขึ้น (ในอนาคต) เหตุที่ถือว่าสัญญาประกันภัยเป็นสัญญาเสี่ยงโชค (aleatory contract) ก็ด้วยเหตุที่การชำระหนี้ตามสัญญาประกันภัยขึ้นอยู่กับวินาศภัยหรือเหตุอย่างอื่นในอนาคตว่าจะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้น เช่น ไฟจะไหม้บ้านหรือไม่ รถจะเกิดอุบัติเหตุหรือไม่ หรือทรัพย์สินในบ้านจะถูกโจรกรรมหรือไม่ เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่า สัญญาประกันภัยผู้เอาประกันภัยมีหนี้ที่จะต้องชำระให้แก่ผู้เอาประกันภัยอย่างแน่นอน หนี้ที่จะต้องชำระก็คือเบี้ยประกันภัยนั่นเอง แต่หนี้ทางฝ่ายผู้รับประกันภัยขึ้นอยู่กับความไม่แน่นอนว่าจะเกิดวินาศภัยขึ้นหรือไม่ ถ้าไม่มีวินาศภัยเกิดขึ้นเลยตลอดอายุของสัญญาประกันภัย ผู้รับประกันภัยก็ไม่มีหนี้ที่จะต้องชำระให้แก่ผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประกันภัยถ้าจะเปรียบเทียบสัญญาประกันภัยกับการซื้อสลากกินแบ่ง (Lottery) จะเห็นได้ชัดเจน ผู้ที่ซื้อสลากกินแบ่งหากไม่ถูกรางวัลใดๆ เลย ผู้ซื้อย่อมจะไม่ได้รับผลประโยชน์ใดๆ กลับคืนมา ตรงกันข้ามกับผู้ถูกรางวัลซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลตอบแทนกลับคืนมา ผู้ถูกรางวัลจึงเปรียบได้กับผู้ที่มีความวินาศในสัญญาประกันภัย ความแตกต่างระหว่างสัญญาประกันภัยกับสัญญาซื้อขายสลากกินแบ่งก็คือ ผู้เอาประกันภัยซื้อความคุ้มครองการเสี่ยงภัยเพราะหากเกิดภัยขึ้นเขาจะได้รับค่าชดเชยจากผู้รับประกันภัย แต่ความเสี่ยงภัยที่เขาซื้อไว้เขาไม่ยอมให้มันเกิดขึ้นกับเขา แต่ผู้ซื้อสลากกินแบ่งซื้อเพราะเขาหวังว่าเขาอาจจะถูกรางวัล ตรงนี้แหละที่ทำให้สัญญาประกันภัยแตกต่างกับการพนัน

3. เป็นสัญญาที่ผู้เอาประกันภัยต้องมีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 863 บัญญัติว่า “อันสัญญาประกันภัยนั้น ถ้าผู้เอาประกันภัยมิได้มีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยไว้แล้วไซ้ ท่านว่ายอมไม่ผูกพันคู่สัญญาแต่อย่างหนึ่งอย่างใด”

⁶ จิตติ ดิงศภัทิย์. (2524). กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย. หน้า 8.

ส่วนได้เสีย (Insurable interest) ในเหตุที่เอาประกันภัย หมายความว่า วัตถุที่เอาประกันภัย ที่ผู้เอาประกันภัยจะนำไปประกันภัยกับผู้รับประกันภัยนั้น ผู้เอาประกันภัยต้องมีส่วนได้เสียในเหตุนั้น ส่วนได้เสีย จึงหมายความว่า ผู้เอาประกันภัยจะได้รับประโยชน์จากการใช้วัตถุที่เอาประกันภัยนั้น หากวัตถุที่เอาประกันภัยนั้นยังคงมีสภาพเดิมอยู่ แต่ผู้เอาประกันภัยจะไม่ได้รับประโยชน์จากการใช้วัตถุที่เอาประกันภัยนั้น หากวัตถุที่เอาประกันภัยไว้นั้นได้รับความเสียหาย เพื่อที่จะให้เกิดความเข้าใจได้โดยง่าย จำเป็นต้องทำความเข้าใจกับคำว่า “วัตถุที่เอาประกันภัย” เสียก่อน สัญญาซื้อขายทรัพย์สินที่ผู้ขายต้องส่งมอบให้กับผู้ซื้อตามสัญญาซื้อขาย กฎหมายเรียกว่า วัตถุแห่งสัญญาซื้อขาย ถ้าเป็นสัญญาเช่าทรัพย์สิน ทรัพย์สินที่ผู้เช่าต้องการใช้หรือได้รับประโยชน์ในทรัพย์สินนั้น กฎหมายเรียกว่า วัตถุแห่งการเช่า ในสัญญาประกันภัยก็เช่นเดียวกัน สิ่งที่เป็นเหตุให้ผู้รับประกันภัยต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินให้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 867 (1) เรียกว่า วัตถุที่เอาประกันภัย การประกันอัคคีภัย วัตถุที่เอาประกันภัยคือทรัพย์สินซึ่งอาจเป็นอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ก็ได้ ถ้าเป็นการประกันภัยอุบัติเหตุส่วนบุคคล วัตถุที่เอาประกันภัยคือตัวบุคคล เช่น นายดอกหญ้า เอาประกันภัยอุบัติเหตุส่วนบุคคลไว้กับบริษัทเอกชนประกันภัย จำกัด ในกรณีนี้วัตถุที่เอาประกันภัยคือบุคคล และถ้าเป็นการประกันภัยความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก วัตถุที่เอาประกันภัย คือความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก

ส่วนได้เสียที่อาจเอาประกันภัยได้ อาจเป็นทรัพย์สิน สิทธิประโยชน์ ความรับผิดชอบ รวมทั้งการสูญเสียในสิทธิประโยชน์หรือรายได้ด้วยก็ได้ แต่ต้องสามารถประมาณราคาเป็นเงินได้ ดังที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 มาตรา 4 ประกอบด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 869 หมายความว่าต้องสามารถจะจำนวนค่าเสียหายส่วนได้เสีย ในเหตุที่เอาประกันภัยได้ เช่น นายขนมจีนเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ในบ้านเลขที่ 999 นายขนมจีนเอาบ้านประกันอัคคีภัยไว้ ถือได้ว่านายขนมจีนมีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยไว้ ส่วนได้เสียในเหตุที่ไม่สามารถเอาประกันภัย เช่น นายแปลงเป็นเพียงคนใช้ในบ้าน ส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัย คือความรับผิดชอบตามกฎหมายต่อเจ้าของบ้าน หากนายแปลงกระทำโดยประมาทเลินเล่อทำให้บ้านของเจ้าของบ้านไฟไหม้ ส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยต้องเป็นความรับผิดชอบตามกฎหมาย หากเอาบ้านไปประกันอัคคีภัยไว้ ถือได้ว่าไม่มีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยไว้

ในการประกันวินาศภัย แม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 863 จะไม่ได้บัญญัติถึงเวลาของการมีส่วนได้เสียของผู้เอาประกันภัยไว้ก็ตาม แต่เมื่อได้พิจารณาถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายมาตรานี้แล้ว ต้องตีความว่าผู้เอาประกันภัยต้องมีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัย

ตั้งแต่ขณะทำสัญญา และส่วนได้เสียต้องมีตลอดไปจนถึงขณะเกิดความเสียหาย เว้นแต่การประกันภัยทางทะเลถือหลักว่า ผู้เอาประกันภัยต้องมีส่วนได้เสียในขณะที่เกิดการสูญเสียชีวิตหรือเสียหาย ทั้งนี้ตามที่บัญญัติไว้ใน Number 4 (b) of the marine insurance act 1906

เหตุผลของกฎหมายต้องบัญญัติให้ผู้เอาประกันภัยต้องมีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัย ก็เพื่อไม่ให้เกิดภาวะภัยทางศีลธรรม (Moral hazard) เพราะถ้าจะเปิดโอกาสให้กระทำเช่นนั้นได้ ก็จะมีการกระทำโดยทุจริตโดยจงใจหรือแกล้งทำให้เกิดความเสียหายแก่วัตถุที่เอาประกันภัย เพื่อหวังที่จะได้รับประโยชน์จากการประกันภัย ซึ่งการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อประเทศชาติเป็นส่วนรวม เป็นการกระทำที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีงามของประชาชน และถ้าหากเปิดโอกาสให้ผู้เอาประกันภัยสามารถเอาประกันภัยได้โดยไม่ต้องมีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัย ย่อมจะทำให้สัญญาประกันภัยเป็นการพนันขึ้นต่อทันที

4. เป็นสัญญาที่ต้องอาศัยความซื่อสัตย์สุจริตอย่างยิ่ง

หลักการสำคัญของสัญญาประกันภัยในเรื่องนี้มีลักษณะแตกต่างกับเอกเทศสัญญาอื่นๆ ทุกชนิด เนื่องจากการทำสัญญาต่างๆ ไป ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 5 บัญญัติว่า “ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต” แต่ในสัญญาประกันภัยต้องเพิ่มขีดแห่งความสุจริตให้สูงขึ้นกว่าความสุจริตธรรมดา

ที่มาของหลักสุจริตอย่างยิ่งในการทำสัญญาประกันภัยก็เนื่องมาจากการประกันภัยทางทะเลอันเป็นการประกันภัยที่เกิดขึ้นก่อนการประกันภัยประเภทอื่นๆ ในการขอทำสัญญาประกันภัยทางทะเล สินค้าที่เอาประกันภัยอาจอยู่ในต่างประเทศ หรืออยู่ท่ามกลางทะเลและมหาสมุทร ผู้เอาประกันภัยเท่านั้นที่ทราบถึงสภาพ ลักษณะ จำนวน การบรรจุหีบห่อ และความเสี่ยงภัยอื่นๆ เกี่ยวกับสินค้าที่เอาประกันภัย ข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเสี่ยงภัยของสินค้าที่เอาประกันภัยบริษัทไม่มีโอกาสได้ทราบเลย ผู้เอาประกันภัยแต่เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้นที่ทราบถึงข้อความจริงทั้งปวงของความเสี่ยงภัยในตัวสินค้าที่เอาประกันภัย

ด้วยเหตุนี้เองกฎหมายจึงต้องบัญญัติให้ฝ่ายผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่ต้องแถลงข้อเท็จจริงทั้งปวงที่เกี่ยวกับความเสี่ยงภัยของวัตถุที่เอาประกันภัยให้บริษัททราบ เพื่อจะได้กำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยได้ถูกต้องตรงกับสภาพความเสี่ยงภัยที่แตกต่างกันไป กล่าวคือถ้าความเสี่ยงภัยมีมาก

อัตราเบี้ยประกันภัยที่บริษัทกำหนดก็ต้องสูงกว่าวัตถุที่เอาประกันภัยที่มีความเสี่ยงภัยน้อยกว่า ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในหมู่ผู้เอาประกันภัยด้วยกัน

ในการทำสัญญาประกันชีวิต ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการเสี่ยงภัยในตัวของผู้เอาประกันภัย ได้แก่ สุขภาพอนามัย โรคภัยไข้เจ็บที่ผู้เอาประกันภัยเคยหรือกำลังอยู่ในระหว่างการรักษาพยาบาล รวมทั้งอายุ อาชีพ จำนวนเงินเอาประกันภัยทั้งประกันชีวิตและประกันภัยอุบัติเหตุส่วนบุคคลที่ผู้เอาประกันภัยได้ทำไว้กับบริษัทอื่นๆ อยู่แล้ว รวมทั้งความเสี่ยงภัยอื่นๆ เช่น ความไม่ปกติของร่างกายที่เป็นมาแต่กำเนิด หรือขณะนี้กำลังต้องโทษจำคุกอยู่ในเรือนจำ เป็นต้น ข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเสี่ยงภัยในตัวผู้เอาประกันภัยทั้งสิ้น การที่บริษัทต้องทราบก็เพื่อจะได้นำมาประกอบการพิจารณาว่าจะรับประกันชีวิตของผู้เอาประกันชีวิตได้หรือไม่ ถ้าได้จะกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยเท่าใด ถ้าผู้เอาประกันภัยมีความเสี่ยงภัยสูงกว่าปกติแต่ยังอาจรับประกันภัยได้ ก็จะต้องเพิ่มเบี้ยประกันภัยให้สูงขึ้นอีก แต่ถ้าความเสี่ยงภัยนั้นสูงมากเกินไปที่บริษัทจะรับประกันชีวิตได้ บริษัทก็จะปฏิเสธการรับประกันชีวิตของผู้นั้นเสียทั้งสองกรณีที่กำลังอ้างดัน ตามหลักของการประกันชีวิต ถือว่าเป็นภัยที่ต่ำกว่ามาตรฐาน กรณีแรกเป็นกรณีต่ำกว่ามาตรฐานแต่ยังอาจรับประกันชีวิตได้โดยต้องเพิ่มเบี้ยประกันภัยให้สูงขึ้น แต่กรณีหลังถือเป็นภัยที่ต่ำกว่ามาตรฐานมากจนไม่อาจที่จะรับประกันชีวิตได้

จากเหตุผลที่มากล่าวข้างต้น เป็นต้นเหตุที่ทำให้ต้องนำมาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 วรรคหนึ่ง ความว่า “ถ้าในเวลาทำสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยก็ดี หรือในกรณีการประกันชีวิต บุคคลอันการจ่ายเงินย่อมอาศัยความทรงชีพของเขาก็ดี รุ้อยู่แล้วละเว้นเสียไม่เปิดเผยข้อความจริง ซึ่งอาจจะได้จูงใจผู้รับประกันภัยให้เรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นอีก หรือให้บอกปิดไม่ยอมทำสัญญา หรือว่ารุ้อยู่แล้วแถลงข้อความนั้นเป็นความเท็จไซ้ร้ ท่านว่าสัญญาเป็นโมฆะ”

เพื่อที่จะเกิดความเข้าใจในถ้อยคำของกฎหมายที่ว่า “ในกรณีการประกันชีวิต บุคคลอันการจ่ายเงินย่อมอาศัยความทรงชีพหรือมรณะของเขาก็ดี” หมายความว่าในการประกันชีวิต อาจมีการเอาประกันชีวิตตนเองก็ได้หรืออาจมีการเอาประกันชีวิตคนอื่นก็ได้ ถ้าผู้เอาประกันภัยมีส่วนได้เสียในชีวิตของคนอื่นที่จะนำเอาความเป็นหรือความตายของเขามาประกัน กฎหมายจึงใช้คำรวมๆ กันว่า “บุคคลอันการจ่ายเงินย่อมอาศัยความทรงชีพหรือมรณะของเขาก็ดี” ถ้าเป็นการเอาประกันชีวิตตนเอง ผู้เอาประกันภัยเป็นผู้มีหน้าที่ต้องแถลงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเสี่ยงภัยของตัวเองให้บริษัททราบ

แต่ถ้าเป็นการเอาประกันชีวิตคนอื่น บุคคลผู้ถูกเอาประกันชีวิตเป็นผู้มีหน้าที่ต้องแถลงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเสี่ยงภัยในตัวของเขาให้บริษัททราบ ทั้งนี้เพราะการประกันชีวิตเงื่อนไขในการใช้เงินมีสองอย่าง คือทรงชีพอย่างหนึ่ง กับมรณะอีกอย่างหนึ่ง

ทรงชีพ หมายความว่า ถ้าสัญญาประกันชีวิตครบกำหนดตามที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ บุคคลอันการใช้เงินยังคงมีชีวิตอยู่ บริษัทประกันชีวิตมีหน้าที่ต้องจ่ายเงินแก่ผู้ที่ยังทรงชีพอยู่นั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 7043/2540 การที่เด็กหญิงภักชญาอายุเพียงสี่ขวบ การใช้ถ้อยคำตอบคำถามต้องทำโดยโจทก์ซึ่งเป็นผู้แทนโดยชอบธรรม ถือเสมือนเด็กหญิงภักชญาเป็นผู้ให้ถ้อยคำด้วยตนเอง เมื่อถ้อยคำนั้นเป็นเท็จ สัญญาประกันชีวิตย่อมเป็นเท็จ

5. เป็นสัญญาที่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 867 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “อันสัญญาประกันกันนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ หรือลายมือชื่อตัวแทนของฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่”

สัญญาประกันกันแม้จะทำสัญญากันด้วยวาจาหรือทางโทรศัพท์ ก็ถือว่าสัญญานั้นสมบูรณ์ เพียงแต่ถ้าไม่มีลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบหรือลายมือชื่อตัวแทนของฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ กฎหมายบัญญัติแต่เพียงว่าจะฟ้องร้องให้บังคับคดีไม่ได้เท่านั้น แต่ถ้าฝ่ายที่ถูกฟ้องแม้จะไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือก็สามารถจะให้การต่อสู้คดีได้ เพราะกฎหมายบัญญัติให้เฉพาะฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบเท่านั้นที่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือในวรรคสองและวรรคสามของมาตรา 867 บัญญัติให้ผู้รับประกันกันต้องส่งมอบกรมธรรม์ประกันกันให้แก่ผู้เอาประกันกันอันมีเนื้อความต้องตามสัญญานั้นให้แก่ผู้เอาประกันกันฉบับหนึ่ง กรมธรรม์ประกันกันที่มอบให้แก่ผู้เอาประกันกันนั้นต้องลงลายมือชื่อของผู้รับประกันกัน

ในวรรคสี่ของมาตรา 867 บัญญัติให้กรมธรรม์ประกันกันต้องมีรายการดังต่อไปนี้คือ

- วัตถุประสงค์ที่เอาประกันกัน
- ภัยใดซึ่งผู้รับประกันกันรับผิดชอบ
- ราคาแห่งมูลประกันกัน ถ้าหากได้กำหนดกันไว้
- จำนวนเงินซึ่งเอาประกันกัน

- จำนวนเบี้ยประกันภัยและวิธีส่งเบี้ยประกันภัย
- ถ้าหากสัญญาประกันภัยมีกำหนดเวลา ต้องลงเวลาเริ่มต้นและเวลาสิ้นสุดไว้ด้วย
- ชื่อหรือชื่อย่อของผู้รับประกันภัย
- ชื่อหรือชื่อย่อของผู้เอาประกันภัย
- ชื่อของผู้รับประกันภัย ถ้าจะมี
- วันทำสัญญาประกันภัย
- สถานที่และวันที่ได้ทำกรมธรรม์ประกันภัย

2.3.2 การเกิดขึ้นของสัญญาประกันภัย

การดำเนินธุรกิจการประกันภัยโดยทั่วไปนั้น คนกลางประกันภัย จะเป็นผู้ออกไปติดต่อกับบุคคลอื่นๆ เพื่อชักชวน ชี้ช่องหรือจัดการให้บุคคลเหล่านั้นทำประกันภัยกับผู้รับประกันภัย หากบุคคลใดสนใจจะทำประกันภัยกับผู้รับประกันภัยแล้ว คนกลางประกันภัยจะจัดให้ผู้ขอเอาประกันภัยกรอกข้อความลงในเอกสารชนิดหนึ่งเรียกว่า “คำขอเอาประกันภัย” (application หรือ proposal form) แต่ในสัญญาประกันวินาศภัยบางประเภทอาจมีการสอบถามข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเสี่ยงภัยของวัตถุที่เอาประกันภัยด้วยวาจาก็ได้ ทั้งนี้เพื่อความสะดวกและรวดเร็ว

ข้อความในใบคำขอเอาประกันภัย ผู้รับประกันภัยเป็นผู้กำหนดข้อความ แต่ต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียน ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งสภาพความเสี่ยงภัยของวัตถุที่เอาประกันภัย เพื่อประโยชน์ในการที่จะพิจารณาว่าสามารถจะรับประกันภัยตามที่ขอเอาประกันภัยได้หรือไม่ ถ้าได้จะกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยเท่าใด โดยปกติใบคำขอเอาประกันภัยจะมีข้อความและมีคำถามเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้ คือ

ใบคำขอเอาประกันภัย (proposal form)

ในการทำสัญญาประกันภัยไม่ว่าจะเป็นการประกันวินาศภัย หรือการประกันชีวิต ผู้รับประกันภัยจะจัดทำใบคำขอเอาประกันสำหรับการประกันภัยประเภทต่างๆ ไว้เพื่อให้คนกลางของตนนำไปให้ผู้ขอเอาประกันภัยกรอกข้อความและตอบคำถามตามเพื่อให้ผู้รับประกันภัยพิจารณา หากบุคคลใดต้องการทำสัญญาประกันภัยประเภทใดกับผู้รับประกันภัย ก็จะกรอกข้อความลงไปในใบคำขอเอาประกันภัยประเภทนั้น คำขอเอาประกันภัยจึงเป็นคำเสนอขอทำสัญญาประกันภัย

ใบคำขอเอาประกันภัยในประเทศไทยนั้น โดยทั่วไปได้คัดลอกมาจากใบคำขอเอาประกันภัยของต่างประเทศ ซึ่งมีข้อความต่างๆ ที่สอดคล้องกับลักษณะของการประกันภัยนั้นๆ และจะเปลี่ยนแปลงไปตามวิถีทางปฏิบัติของผู้รับประกันภัยแต่ละราย อย่างไรก็ตาม ใบคำขอเอาประกันภัยทั้งหลายจะมีโครงร่างทั่วไปเป็นแบบเดียวกัน คือ จะปรากฏข้อความเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ดังนี้

(1) ให้ผู้เอาประกันภัยแจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตนเอง

ข้อเท็จจริงเหล่านี้ได้แก่ ชื่อ ที่อยู่และอาชีพของผู้เอาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยจะต้องแจ้งต่อผู้รับประกันภัยทราบตามความจริงทุกประการ ในกรณีที่เป็นการประกันชีวิตข้อความจริงเกี่ยวกับคุณสมบัติและอาชีพดังกล่าวถือเป็นสาระสำคัญ ซึ่งต้องไม่แถลงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงใดๆ ในเรื่องดังกล่าว ซึ่งหากผู้รับประกันภัยทราบความจริงเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวแล้วอาจปฏิเสธไม่รับประกันภัยหรือถ้ารับประกันภัยก็จะเรียกเบี้ยประกันเพิ่มขึ้นจากอัตราปกติที่ใช้อยู่

(2) อธิบายถึงภาวะของการเสี่ยงภัยต่อผู้เอาประกันภัย

การอธิบายถึงภาวะของการเสี่ยงภัยนี้ จะเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะของการประกันภัย เช่น ในกรณีของการประกันภัยทรัพย์สิน ข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวกับสภาพความเสี่ยงภัยของทรัพย์สินที่นำมาประกันภัยนั้น เป็นข้อเท็จจริงที่ผู้เอาประกันภัยต้องแจ้งต่อผู้รับประกันภัย เช่น ในกรณีที่เป็นการประกันอัคคีภัย ลักษณะของสิ่งปลูกสร้างและสถานที่ตั้งถือเป็นสาระสำคัญ หรือในกรณีของการประกันภัยความรับผิด (liability insurance) สถานการณ์ต่างๆ และภาวะวิสัยที่อาจเกิดอุบัติเหตุก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลภายนอกเหล่านี้ ผู้เอาประกันภัยต้องแจ้งให้ผู้รับประกันภัยทราบโดยครบถ้วน

(3) อธิบายถึงเหตุต่างๆ ที่จะกระทบถึงภาวะของภัย

คำถามต่างๆ เกี่ยวกับเหตุที่จะกระทบถึงภาวะของภัยนั้น จะแสดงให้เห็นว่าสถานการณ์ใดบ้างที่อาจแสดงให้เห็นว่าการเสี่ยงภัยจะเพิ่มมากขึ้นกว่าปกติและคำถามเหล่านั้นจะเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะของการประกันภัย เช่น ในกรณีของการประกันภัยทรัพย์สิน ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลักษณะและสถานที่ของอาคาร ซึ่งเป็นที่เก็บรักษาทรัพย์สินที่เอาประกันภัยต้องแจ้งให้ผู้รับประกันภัยและมาตรการในการป้องกันความเสียหาย ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้เอาประกันภัยต้องแจ้งให้ผู้รับประกันภัยทราบ เพราะเป็นกรณีที่อาจกระทบถึงการเสี่ยงภัยของผู้รับประกันภัยได้ หรือในกรณีของการประกันภัยความรับผิด ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลักษณะของธุรกิจ หรือสภาพเครื่องจักรและเครื่องใช้ที่ใช้อยู่ หรือรายงานเกี่ยวกับจำนวนคนงานของผู้เอาประกันภัย อาจเป็นข้อเท็จจริงที่ทำให้กระทบถึงภาวะของภัยที่ผู้รับประกันภัยรับเสี่ยง ดังนั้นผู้เอาประกันภัยจึงต้องแจ้งให้ผู้รับประกันภัยทราบ นอกจากนี้ผู้เอาประกันภัยอาจต้องตอบคำถามต่างๆ เกี่ยวกับสถานการณ์ใดๆ อันเกี่ยวกับ

ภาวะของภัยที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เว้นแต่คำถามนั้นอนุญาตให้ผู้เอาประกันภัยใช้วิจารณญาณของตนเองในการพิจารณาว่าสถานการณ์ใดที่อาจเกี่ยวพันถึงภาวะของภัย หรืออนุญาตให้วิญญูชนเป็นผู้คาดคิดว่าสถานการณ์ใดเป็นเรื่องสำคัญ

(4) คำถามเกี่ยวกับประวัติของผู้เอาประกันภัย

คำถามเกี่ยวกับประวัติของผู้เอาประกันภัยอันจะเกี่ยวพันไปถึงผลของการเสี่ยงภัยนั้น จะพิจารณาเป็น 2 กรณี คือ ประสพการณ์ของผู้เอาประกันภัย ซึ่งเป็นคำถามที่ต้องการทราบว่าผู้เอาประกันภัยเคยได้รับความเสียหายจากภัยที่ตนต้องการนำมาประกันภัยหรือไม่ ซึ่งอาจมีกำหนดระยะเวลาใดโดยเฉพาะให้ตอบก็ได้ หรืออาจเป็นคำถามว่าผู้เอาประกันภัยได้แสดงให้เห็นถึงอันตรายจากความเสียหายนั้นหรือไม่อย่างไร

ดังที่ได้กล่าวข้างต้นแล้วว่า คำถามต่างๆ ในใบคำขอเอาประกันภัยจะเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะของการประกันภัย ฉะนั้นคำถามต่างๆ เกี่ยวกับการประกันชีวิตย่อมมีลักษณะแตกต่างไปจากการประกันภัยประเภทอื่นๆ โดยคำถามส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพของผู้เอาประกันภัย ข้อควรพิจารณาเกี่ยวกับคำถามต่าง ๆ ในใบคำขอเอาประกันภัย คือ ผู้รับประกันภัยมีอำนาจในการกำหนดข้อความต่างๆ ให้ผู้เอาประกันภัยซึ่งเป็นผู้ทำคำเสนอในสัญญาประกันชีวิตดำเนินการทำคำเสนอโดยตอบคำถามที่ตนต้องการทราบได้หรือไม่

การเกิดขึ้นของสัญญาประกันภัยต้องอาศัยหลักเกณฑ์ทั่วไปของการเกิดขึ้นของสัญญา กล่าวคือ ต้องมีบุคคลสองฝ่ายได้แก่ ฝ่ายผู้เสนอและฝ่ายผู้สนอง ทั้งสองฝ่ายต้องแสดงเจตนาผูกนิติสัมพันธ์โดยเข้าทำสัญญาต่อกัน

คู่สัญญาในสัญญาประกันภัย จะมีบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้อง 2 ฝ่าย คือผู้รับประกันภัยฝ่ายหนึ่ง และผู้เอาประกันภัยอีกฝ่ายหนึ่ง

(1) ผู้รับประกันภัย หมายถึง บุคคลที่ตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้แก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งในเหตุที่ได้รับเสี่ยงภัยไว้ในสัญญาหรือใช้ให้แก่บุคคลภายนอก ซึ่งเรียกว่า “ผู้รับประกันภัย” หรือใช้ให้แก่ผู้ต้องเสียหายในกรณีที่เป็นการประกันภัยค่าเงิน

(2) ผู้เอาประกันภัย ในส่วนนี้ต้องพิจารณามูล 2 คน คือผู้เอาประกันภัยและผู้ขอเอาประกันภัย (applicant) คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งในสัญญาประกันภัยต้องเป็นผู้จ่ายเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้รับประกันภัย ดังนั้น ในกรณีที่ผู้ขอเอาประกันภัยได้ยื่นคำขอทำสัญญาประกันภัยตนเองต่อผู้รับประกันภัย ผู้ยื่นคำขอประกันภัยจะกลายเป็นผู้เอาประกันภัย และเป็นคู่สัญญาในสัญญาประกันภัยต่อไป แต่ถ้าเป็นกรณีที่ผู้ขอเอาประกันชีวิต ได้ยื่นคำขอทำสัญญาประกันชีวิตบุคคลอื่น

ต่อผู้รับประกันภัย คือต่างก็เป็นผู้เอาประกันภัยในสัญญาประกันภัย ในข้อนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 862 ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “ผู้เอาประกันภัย” หมายถึงคู่สัญญาซึ่งตกลงจะส่งเบี้ยประกันภัย ดังนั้นนอกจากผู้รับประกันภัยซึ่งเป็นคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งในสัญญาประกันภัยแล้ว คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งนั้น ได้แก่ผู้เอาประกันภัย ซึ่งตกลงจะใช้เบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้รับประกันภัย

(3) ผู้รับประโยชน์ คือบุคคลที่จะได้รับเงินตามจำนวนเงินเอาประกันภัยเมื่อเหตุที่รับเสี่ยงภัยได้เกิดขึ้น ซึ่งอาจเป็นบุคคลเดียวกันกับผู้เอาประกันภัยก็ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 862 วรรคท้าย ที่บัญญัติไว้ว่า “อึ่งผู้เอาประกันภัยและผู้รับประโยชน์นั้นจะเป็นบุคคลคนเดียวก็ได้” เช่น นาย ข. บุตร นาย ก. ยื่นคำขอเอาประกันชีวิต นาย ก. ต่อผู้รับประกันภัย โดยตนเป็นผู้จ่ายเบี้ยประกันภัยและผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัย หากผู้รับประโยชน์ไม่ได้เป็นบุคคลเดียวกับผู้เอาประกันภัย จะต้องอยู่ในบังคับแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 891 วรรค 1 บัญญัติไว้ว่า “แม้ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยมิได้เป็นผู้รับประโยชน์เองก็ดี ผู้เอาประกันภัยย่อมมีสิทธิที่จะโอนประโยชน์แห่งสัญญานั้นให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งได้ เว้นแต่จะได้ส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยให้แก่ผู้รับประโยชน์ไปแล้ว และผู้รับประโยชน์ได้บอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังผู้รับประกันภัยแล้วว่าตนจำจะถือเอาประโยชน์แห่งสัญญานั้น” แต่อย่างไรก็ดีผู้รับประโยชน์ไม่ใช่คู่สัญญาในสัญญาประกันภัย เพราะมิใช่เป็นผู้แสดงเจตนาในการทำสัญญาประกันภัย

การทำคำเสนอในสัญญาประกันภัยคือ คำขอให้ทำสัญญาหรือได้แก่การแสดงเจตนาฝ่ายเดียว ซึ่งมีผู้รับของบุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่าผู้เสนอต่อบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่า ผู้รับคำเสนอ โดยผู้เสนอได้เสนอให้อีกฝ่ายหนึ่งทำสัญญาด้วย หรืออาจสรุปได้ว่า คำเสนอคือคำขอซึ่งถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งยอมรับตามข้อความในคำขอนั้น สัญญาจึงจะเกิดขึ้น

2.3.3 ความหมายของคนกลางประกันภัย และนิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

เมื่อกล่าวถึงคนกลางประกันภัย⁷ ย่อมหมายถึงตัวแทนประกันชีวิตและตัวแทนประกันวินาศภัย และเมื่อกล่าวถึงนายหน้าประกันภัย ย่อมหมายถึง นายหน้าประกันชีวิตและนายหน้าประกันวินาศภัย

สำหรับประเทศไทย ไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัดว่าการประกันภัยเป็นที่รู้จักครั้งแรกในประเทศไทยเมื่อใด แต่การประกันภัยเริ่มเข้ามาในประเทศไทย ก่อนมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 มีการทำสัญญาประกันภัยในประเทศไทยที่ยังไม่มีกฎหมายการประกันภัยบัญญัติใช้แต่อย่างใด⁸ โดยมีการร่างกฎหมายประกันภัยในปี ค.ศ. 1925 (2468) และบัญญัติกฎหมายว่าด้วยประกันภัยไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เอกเทศสัญญาลักษณะ 20 ซึ่งเป็นการบัญญัติถึงลักษณะการประกันภัย ไม่ได้เป็นบทบัญญัติลักษณะกฎหมายที่ใช้ควบคุมกิจการประกันภัย

นับตั้งแต่ธุรกิจประกันภัยเริ่มเข้ามาแพร่หลายในประเทศ รัฐบาลก็ได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นที่จะควบคุมดูแลธุรกิจนี้ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้เอาประกันเป็นประการแรก และเพื่อควบคุมและกำกับบริษัทประกันชีวิตและบริษัทประกันวินาศภัยฐานะการเงินมั่นคง อีกทั้งให้บริษัทดำเนินการโดยเล็งถึงผลประโยชน์ประชาชนเป็นสำคัญด้วย โดยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องตามลำดับ⁹ ดังนี้ ใน “พระราชบัญญัติลักษณะเข้าหุ้นส่วนและบริษัท ร.ศ. 130” ซึ่งประกาศใช้บังคับเมื่อ 1 มกราคม พ.ศ. 2454 จึงมีข้อความระบุไว้ในมาตรา 115 กำหนดห้ามมิให้บริษัทเดินรถไฟ รถมราง บริษัทรับประกันภัยต่างๆ บริษัททำการคลังการเงิน ตั้งขึ้นโดยมิได้รับพระบรมราชานุญาต แต่ทั้งนี้ก็ยังมิได้มีการกำหนดเงื่อนไขเพื่อควบคุมการดำเนินธุรกิจประกันภัยในรายละเอียดแต่อย่างใด ต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 พ.ศ. 2471 ได้มีพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2467 ซึ่งมีการกล่าวถึงการประกันภัยไว้ในบรรพ 3 และต่อมารัฐเห็นว่าการประกันภัยเป็นกิจการที่กระทบกระเทือนถึงความปลอดภัย หรือความผาสุกแห่งสาธารณชน จึงได้มีการประกาศใช้บังคับ “พระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัย หรือความผาสุกแห่งสาธารณชน พุทธศักราช 2471” เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2471 ซึ่งมีบทบัญญัติห้ามมิให้บุคคลใดประกอบกิจการ

⁷ แหล่งเดิม.

⁸ ร.เลงกาศ.(2526). ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 2. หน้า 286.

⁹ ประสิทธิ โงะวิโลกุล. (2538). การตีความกฎหมาย สัญญา และกรรมธรรม์ประกันภัย. หน้า 38-41.

ประกันภัยหรือกิจการอื่นที่มีสภาพคล้ายคลึงกัน เว้นแต่จะได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะการนั้น และในกรณีที่ยังไม่มีกฎหมายเฉพาะการนั้นใช้บังคับ จะต้องได้รับอนุญาตจาก เสนาบดีเจ้าหน้าที่เสียก่อน จึงจะประกอบกิจการได้ เสนาบดีเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่รักษาการเกี่ยวกับการประกันภัยตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ เสนาบดีกระทรวงพาณิชย์และคมนาคม ซึ่งเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2472 กระทรวงพาณิชย์และคมนาคมได้ออกประกาศให้บุคคลที่จะเริ่มประกอบกิจการ ประกันภัย หรือบุคคลที่ได้ประกอบกิจการอยู่แล้วต้องขอรับอนุญาต และก่อนที่จะได้รับอนุญาต นั้น ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2510 และพระราชบัญญัติวินาศภัย พ.ศ. 2510 ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 5 ลงวันที่ 26 มกราคม 2515 กฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวได้นำมาใช้ บังคับเป็นระยะเวลาประมาณ 25 ปี และมีส่วนพัฒนาธุรกิจประเทศไทยให้เจริญก้าวหน้าพอสมควร เสริมสร้างในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ หน่วยงานทางราชการที่ทำหน้าที่ในการควบคุมกำกับสอดส่อง และตรวจสอบกิจการประกันภัยต่อมาได้ยกเลิกการใช้พระราชบัญญัติทั้งสองฉบับในปัจจุบันมี พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ลงวันที่ 10 เมษายน 2535 เป็นกฎหมายที่ใช้ควบคุมกิจการประกันภัยในปัจจุบัน

นิยามคนกลางประกันภัยตามกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสิงคโปร์ดังนี้
คนกลางการประกันภัย (Insurance intermediary) หมายถึง บุคคลที่เป็นตัวแทนสำหรับ บริษัทประกันภัยหนึ่งแห่งหรือมากกว่าเป็นตัวแทนของผู้เอาประกันภัยโดยจัดทำสัญญาประกันภัย ในประเทศสิงคโปร์

คนกลาง หมายถึง คนที่ทำหน้าที่แนะนำการซื้อขายระหว่างบุคคลทั้งสองฝ่าย หรือที่ทำ หน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างบุคคลทั้งสองฝ่าย

นายหน้าประกันภัยตรง (Direct insurance broker) หมายถึง บุคคลที่ได้จดทะเบียน ภายใต้อนตรา 35T ตามกรมธรรม์ประกันภัยที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจทั่วไป และกรมธรรม์อุบัติเหตุและ สุขภาพระยะยาว รวมถึงกรมธรรม์ประกันภัยที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการประกันภัยต่อ

บริษัทประกันภัยตรง (Direct insurer) หมายถึง บริษัทประกันภัยใดๆ รวมถึงบริษัท ประกันภัยต่อที่ได้รับอนุญาต

นายหน้าประกันภัยต่อทั่วไป (General reinsurance broker) หมายถึง บุคคลที่ได้จดทะเบียนภายใต้มาตรา 35T ที่เกี่ยวข้องกับการประกันความรับผิดชอบต่อทรัพย์สินภายใต้กรรมธรรม์ประกันภัยที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจทั่วไป

ตัวแทนประกันภัย (Insurance agent) หมายถึง ตัวแทนของบริษัทประกันภัยที่กำลังดำเนินธุรกิจการประกันภัย โดยเป็นตัวแทนสำหรับบริษัทประกันภัย 1 แห่งหรือมากกว่า และรวมถึงตัวแทนของบริษัทกำลังดำเนินธุรกิจการประกันภัยภายใต้แผนของบริษัทประกันภัย

นายหน้าประกันภัย (Insurance broker) หมายถึงบุคคล ห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือนิติบุคคลที่ได้รับค่าชดเชยค่านายหน้า หรือสิ่งที่เป็นมูลค่าอื่นๆ จากการกระทำหรือช่วยในลักษณะการชักชวน การเจรจาหรือขายประกัน หรือจัดการความเสี่ยง หรือถอนประกันภัยออกในฐานะของผู้เอาประกัน หรือในฐานะของนายหน้าประกันที่มีใบอนุญาต

ผู้เอาประกันภัย (Insured) หมายถึงผู้เอาประกันภัยต่อ และบริษัทประกันภัยรวมถึงบริษัทประกันภัยต่อ

นายหน้าประกันภัยที่จดทะเบียนแล้ว (Registered insurance broker) หมายถึง นายหน้าประกันภัยที่ได้จดทะเบียนไว้แล้ว

ผู้แทน (Representative) โดยเกี่ยวข้องกับการที่ปรึกษาทางการเงินที่มีใบอนุญาตหรือยกเว้นที่ปรึกษาทางการเงิน ซึ่งมีความหมายเหมือนกันตามพระราชบัญญัติที่ปรึกษาทางการเงิน

บริษัทประกันที่จดทะเบียนแล้ว (Registered insurer) หมายถึง บริษัทประกันภัยที่จดทะเบียนภายใต้กฎหมาย

ผู้ไกล่เกลี่ย (Adjuster) หมายถึงบุคคล ห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือ นิติบุคคล ที่ได้รับเงินค่านายหน้า หรือสิ่งที่เป็นมูลค่าอื่นๆ จากการกระทำในฐานะของบริษัทประกันภัยในงานตรวจสอบและไกล่เกลี่ยการเรียกร้องสิทธิ์ที่เกิดขึ้นภายใต้สัญญาการประกันภัยที่ออกโดยบริษัทประกันภัย และบุคคลที่บริษัทประกันภัยมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่นี้ได้ รวมถึงบุคคลที่ได้ค่าชดเชย หรือสิ่งที่เป็นมูลค่าอื่นๆ จากการตรวจสอบและไกล่เกลี่ยการเรียกร้องสิทธิ์ในฐานะของผู้ไกล่เกลี่ย

2.4 การฝึกอบรม ความหมาย และความสำคัญของการฝึกอบรม

การฝึกอบรม¹⁰ หมายถึง กระบวนการ กรรมวิธี หรือความพยายามอย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายๆ อย่างที่มุ่งเสริมสร้าง เพิ่มพูน หรือเปลี่ยนแปลงสมรรถภาพ ในการทำงานวิธีในการทำงาน หรือพฤติกรรมในการทำงานของบุคคลในด้านประสิทธิภาพ ความรู้ความสามารถทักษะ ความชำนาญ ความคิด ทักษะคิด อุปนิสัย ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การแก้ไขปัญหาการกระทำ พฤติกรรม และท่าทีต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นได้มีความรู้ ความเข้าใจและฝึกฝนในงานที่ทำ

การฝึกอบรมเป็นพิเศษ มีความสำคัญต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม จึงต้องมีการอบรมกันอย่างพิเศษ คือ อบรมความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่และอบรมปลูกฝังอุดมคติ ในการประกอบวิชาชีพของคนนั้นจำเป็นต่อสังคมผู้ประกอบวิชาชีพต้องเสียสละเพื่อสังคม จึงต้องมุ่งปลูกฝังอุดมคติ คือ ปลูกฝังให้ผู้ประกอบวิชาชีพมีความสำนึกว่าตนต้องเป็นผู้ให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนไม่ว่าจะประกอบอาชีพในสาขาใด

2.4.1 บทบาทเกี่ยวกับการจัดฝึกอบรมคนกลางประกันภัย

ในปัจจุบันนี้ นอกจากพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 แล้ว ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 3 ลักษณะ 20 ก็ได้มีบทบัญญัติว่าด้วยเรื่องประกันภัยไว้เช่นกัน รวม 37 มาตรา ตั้งแต่มาตรา 861 ถึงมาตรา 897 บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นี้ เป็นหลักกฎหมายว่าด้วยสัญญาประกันภัย ซึ่งจะกล่าวถึงการก่อให้เกิดสัญญาประกันภัย การบอกเลิกสัญญา ความสมบูรณ์ของสัญญา อายุความต่างๆ สิทธิและหน้าที่ของผู้รับประกันภัย และผู้เอาประกันภัย ฯลฯ ซึ่งแตกต่างกับพระราชบัญญัติสองฉบับที่กล่าวแล้ว ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการควบคุมการประกอบธุรกิจประกันภัย โดยเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นผู้รับประกันภัยและคนกลางประกันภัย ซึ่งจะศึกษาเฉพาะในส่วนคนกลางประกันภัย หน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ กรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ ได้มีประกาศนายทะเบียนให้สถาบันการศึกษาคือสถาบันประกันภัยไทยหรือสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่สถาบันประกันภัยไทย มอบหมายโดยความเห็นชอบจากนายทะเบียนให้จัดการฝึกอบรมความรู้แก่ผู้ประสงค์ขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตและวินาศภัยตามหลักสูตรที่นายทะเบียนได้กำหนดไว้

¹⁰ ธนศักดิ์ คำสว่าง. (2535, สิงหาคม). “การอบรมคืออะไร.” ข่าวสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ. หน้า 26.

สถาบันประกันภัยไทย¹¹ ได้เริ่มมีการก่อตั้งเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2523 ว่าด้วยความร่วมมือของกรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ สมาคมประกันชีวิตและสมาคมประกันวินาศภัย เพื่อให้เป็นสถาบันการศึกษาวิชาการประกันภัยสำหรับพนักงานและบุคลากรในวงการประกันภัยตามแนวทางของต่างประเทศ

สถาบันประกันภัยไทย (Thailand Insurance Institute) โดยมีวัตถุประสงค์

- (1) สนับสนุนและส่งเสริมธุรกิจประกันภัยและการศึกษาวิชาการประกันภัยให้เจริญก้าวหน้าเป็นประโยชน์แก่สาธารณชนและเศรษฐกิจของประเทศ
- (2) สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในธุรกิจประกันภัย และวงการศึกษาเกี่ยวกับประกันภัย
- (3) สนับสนุนและส่งเสริมการเผยแพร่ความรู้ การค้นคว้าและวิจัยเกี่ยวกับการประกันภัย และกิจการอื่นที่เกี่ยวข้อง
- (4) ให้ความร่วมมือหรือสนับสนุนกับองค์กร หรือนิติบุคคลอื่นทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์
- (5) ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์หรือร่วมมือกับองค์กรกุศลอื่นๆ เพื่อสาธารณประโยชน์ ทั้งนี้ไม่ได้ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการเมืองแต่ประการใด

ประกาศนายทะเบียนเรื่องการกำหนดหลักสูตรการอบรมและวิธีการสอบความรู้เพื่อขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิต

1. ให้ยกเลิกประกาศนายทะเบียนเรื่อง กำหนดหลักสูตรการอบรมและวิธีการสอบความรู้เพื่อขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิต ฉบับลงวันที่ 2 ตุลาคม 2545
2. “สถาบันการศึกษา” หมายความว่า สถาบันประกันภัยไทย หรือสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่สถาบันประกันภัยไทย มอบหมายโดยความเห็นชอบจากนายทะเบียนให้จัดการฝึกอบรมความรู้แก่ผู้ประสงค์ขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตตามหลักสูตรที่นายทะเบียนกำหนด
3. ผู้สมัครสอบเข้ารับการอบรมเพื่อขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิต ต้องรับการอบรมความรู้เกี่ยวกับเกี่ยวกับการประกันชีวิต รวมทั้งการสอบความรู้ ความเข้าใจวิชาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันชีวิตจำนวน 6 ชั่วโมง

¹¹มูลนิธิสถาบันประกันภัยไทย. วารสารประกันภัย, ฉบับที่ 65. หน้า 11-12.

4. ผู้สมัครสอบต้องยื่นใบสมัครพร้อมหลักฐานการสมัคร โดยมีรูปถ่ายขนาด 2.5 x 3 จำนวน 2 รูป , สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้าน

“หลักสูตร” หมายความว่า หลักสูตรการอบรมความรู้เกี่ยวกับประกันชีวิตตามที่กำหนดไว้ในประกาศ

5. ผู้สมัครสอบต้องชำระค่าธรรมเนียมในวันสมัคร ตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวงซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 ค่าธรรมเนียมดังกล่าวจะไม่คืนให้ไม่ว่ากรณีใดทั้งสิ้น

6. การกำหนดสถานที่รับสมัครสอบ วันรับสมัคร วันสอบ และการจัดการสอบจะกระทำโดยสมาคมประกันชีวิตไทย

7. ผู้สมัครสอบต้องปฏิบัติตามระเบียบที่ให้ไว้ในประกาศนายทะเบียน

8. ผู้สมัครสอบจะใช้เกณฑ์ในการตัดสินดังนี้คือ วิชาจรรยาบรรณและศีลธรรม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70, วิชาหลักการประกันชีวิต ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60

9. การประกาศผลสอบจะประกาศโดย สมาคมประกันชีวิตไทย

10. ผู้ที่สอบได้ต้องยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตต่อนายทะเบียนภายในกำหนดระยะเวลาหนึ่งปีนับแต่วันที่ประกาศผลสอบ

11. ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิต และใบอนุญาตดังกล่าวสิ้นอายุก็ให้ขอรับใบอนุญาตใหม่ได้ภายในระยะเวลาหนึ่งปีนับแต่วันที่ใบอนุญาตสิ้นอายุ

12. ผู้มีสิทธิขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิต แต่ไม่ขอรับใบอนุญาตต่อนายทะเบียนภายในระยะเวลาที่กำหนด จะถูกตัดสิทธิในการขอรับใบอนุญาต แต่ไม่ตัดสิทธิในการสมัครสอบความรู้เกี่ยวกับการประกันชีวิตใหม่

13. ผู้เข้าสอบใดฝ่าฝืนระเบียบการเข้าสอบตามที่กำหนดไว้ในประกาศนายทะเบียนให้ถือว่าผู้นั้นสอบตก

14. ผู้สมัครสอบใดกระทำการทุจริต หรือมีส่วนร่วมทุจริตในการสอบ หรือยินยอมให้ผู้อื่นทำการสอบแทน ทั้งผู้สมัครสอบ ผู้ทำการสอบแทน และผู้มีส่วนร่วมในการทุจริต การสอบต้องถูกตัดสิทธิการสอบความรู้เพื่อขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตและการสมัครสอบความรู้เพื่อขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิต มีกำหนดระยะเวลา 3 ปี นับแต่วันที่ได้กระทำการนั้น

ผู้ทำการสอบแทนหรือผู้มีส่วนร่วมทุจริตในการสอบ เป็นผู้ที่ได้รับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิต หรือนายหน้าประกันชีวิตอยู่แล้ว ให้ถือว่าบุคคลดังกล่าวกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย และให้นายทะเบียนมีอำนาจเพิกถอนใบอนุญาตได้

2.4.2 การกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการขอรับใบอนุญาตให้เป็นนิติบุคคล เป็นนายประกันชีวิต และนายหน้าประกันวินาศภัย

การควบคุมนิติบุคคลเป็นนายหน้าประกันชีวิตและนายหน้าประกันวินาศภัย นอกเหนือจากการกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 โดยนายทะเบียนได้กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการขอรับใบอนุญาตให้นิติบุคคลเป็นนายหน้าประกันชีวิตและนายหน้าประกันวินาศภัยไว้ดังนี้

เงินกองทุน หมายความว่า ทรัพย์สินส่วนที่เกินกว่าหนี้สินของนิติบุคคลที่ได้รับอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตและวินาศภัย ตามกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิตและวินาศภัย

2.4.2.1 หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการขอรับใบอนุญาตเป็นนิติบุคคล

1. เป็นบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บริษัทมหาชน จำกัด ตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด
2. ใช้ชื่อหรือคำแสดงชื่อที่มีคำว่า “นายหน้าประกันชีวิต” “นายหน้าประกันวินาศภัย”
3. มีวัตถุประสงค์ประกอบกิจการอื่นมิได้ นอกจากวัตถุประสงค์ด้วยการนายหน้าประกันชีวิตและนายหน้าประกันวินาศภัย
- 4.ทุนจดทะเบียนไม่ต่ำกว่า 2 ล้านบาทและต้องมีการเรียกชำระค่าหุ้นเต็มมูลค่า
5. หุ้นของนิติบุคคล จะต้องเป็นหุ้นสามัญชนิดระบุชื่อผู้ถือ
6. จำนวนหุ้นที่บุคคลผู้มีสัญชาติไทย ถืออยู่ไม่ต่ำกว่าสามในสี่ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมด
7. กรรมการเป็นบุคคลผู้มีสัญชาติไทยไม่ต่ำกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการทั้งหมด
8. กรรมการอย่างน้อยหนึ่งคนจะต้องผ่านการทดสอบความรู้ตามที่นายทะเบียนกำหนด และต้องเป็นกรรมการผู้มีอำนาจลงนามผูกพันนิติบุคคล หรือจะต้องลงนามร่วมกับกรรมการอื่นจึงจะผูกพันนิติบุคคล

2.4.2.2 การประกอบธุรกิจนายหน้าประกันชีวิตและนายหน้าประกันวินาศภัยของนิติบุคคล

1. การประกอบธุรกิจนายหน้าประกันชีวิตและนายหน้าประกันวินาศภัยโดยตรงปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 5 คน และนายหน้าประกันชีวิตและนายหน้าประกันวินาศภัยต้องปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 3 คน
2. ต้องมีสำนักงานของนิติบุคคล และมีนายหน้าประกันชีวิตและนายหน้าประกันวินาศภัยปฏิบัติงานประจำสำนักงานนิติบุคคลไม่น้อยกว่าหนึ่งคน เพื่อบริการกับประชาชน และให้คำชี้แจงค่อนายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่
3. ห้ามนิติบุคคลตั้งหรือยอมให้บุคคลซึ่งมีลักษณะต่อไปนี้ เป็นหรือทำหน้าที่กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลที่มีอำนาจในการจัดการของนิติบุคคล
 - 3.1 บุคคลที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตและนายหน้าประกันวินาศภัย หรือใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันวินาศภัย
 - 3.2 บุคคลที่เป็นนายหน้าประกันชีวิตและนายหน้าประกันวินาศภัยผู้ทำการแทนนิติบุคคลอื่นที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตและนายประกันวินาศภัยในเวลาเดียวกัน
 - 3.3 บุคคลที่เป็นกรรมการ ผู้จัดการ สมุห์บัญชีหรือพนักงานผู้ที่มีอำนาจในการจัดการของนิติบุคคลอื่นที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตและธุรกิจประกันวินาศภัยในเวลาเดียวกัน
 - 3.4 บุคคลที่เป็นกรรมการ หุ้นส่วนผู้จัดการหรือผู้รับผิดชอบในการจัดการของนิติบุคคลอื่นที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตและนายหน้าประกันวินาศภัยในเวลาเดียวกัน
 - 3.5 บุคคลที่ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริต
 - 3.6 บุคคลล้มละลาย
 - 3.7 บุคคลวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
 - 3.8 บุคคลที่เป็นตัวแทนประกันชีวิตและตัวแทนประกันวินาศภัย

4. นิติบุคคลต้องดำรงไว้ซึ่งเงินกองทุนตลอดเวลาที่ได้รับใบอนุญาตเป็น
หน้าประกันชีวิตและนายหน้าประกันวินาศภัย ตามประเภทของใบอนุญาตดังนี้

4.1 ประเภทที่ทำการซื้อหรือจัดการให้มีการประกันภัยโดยตรง
ไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท

4.2 ประเภทที่ทำการซื้อหรือจัดการให้มีการประกันภัยต่อไม่น้อยกว่า
หนึ่งล้านบาท

4.3 ประเภทที่ทำการซื้อหรือจัดการให้มีการประกันภัยโดยตรง
และประเภทที่ทำการซื้อหรือจัดการให้มีการประกันภัยต่อไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านห้าแสนบาท

5. การดำรงไว้ซึ่งเงินกองทุนตามข้อ 4 ต้องปราศจากภาระผูกพัน และให้
กระทำการ โดยวิธีดังต่อไปนี้

5.1 ซื้อพันธบัตรรัฐบาลไทย หรือพันธบัตรรองการหรือรัฐวิสาหกิจ

5.2 ซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินของบริษัทเงินทุน

5.3 ฝากเงินไว้กับสถาบันการเงินภายในประเทศ

5.4 สลากออมสิน

5.5 ลงทุนอย่างอื่นตามที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียน

6. นิติบุคคลซึ่งประกอบธุรกิจนายหน้าประกันชีวิตและนายหน้าประกัน
วินาศภัย ต้องจัดทำสมุดทะเบียน สมุดบัญชี และเอกสารเกี่ยวกับธุรกิจและยื่นรายงานเกี่ยวกับผล
ของการประกอบธุรกิจต่อนายทะเบียน

7. การจดทะเบียนแก้ไขเพิ่มเติมต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท ตาม
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือนายทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด ต้อง
ได้รับความเห็นชอบเป็นหนังสือจากนายทะเบียน หรือผู้ซึ่งนายทะเบียนมอบหมาย

เมื่อได้ดำเนินการจดทะเบียนแก้ไขเพิ่มเติมตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้นิติบุคคล
จัดส่งเอกสารที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมต่อนายทะเบียนภายใน 15 วัน นับจากวันที่ได้มีการจดทะเบียน
เปลี่ยนแปลง

2.4.2.3 การเปิดสาขา และการย้ายสาขานายหน้าประกันชีวิตและนายหน้าประกัน

วินาศภัย

1. นิติบุคคลจะเปิดสาขาได้จะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการดังนี้

1.1 ให้ยื่นคำขออนุญาตเปิดสาขาค่อนนายทะเบียนตามแบบแนบท้าย

1.2 นิติบุคคลนั้นต้องมีเงินกองทุนเกินกว่าจำนวนที่ต้องดำรงไว้

ไม่น้อยกว่าสาขาละห้าแสนบาท

1.3 ผู้จัดการสาขาหรือผู้บริหารสาขา ต้องเป็นบุคคลที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตและนายหน้าประกันวินาศภัยและต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม

1.4 ต้องมีนายหน้าประกันชีวิตและนายหน้าประกันวินาศภัยปฏิบัติงานในสำนักงานสาขานั้นอย่างน้อยสามคน

1.5 สำนักงานสาขาของนิติบุคคลต้องมีลักษณะพื้นที่ใช้สอยและอุปกรณ์สำนักงาน มีสัดส่วนของตนเองโดยเฉพาะ และมีป้ายชื่อของนิติบุคคลติดไว้หน้าสำนักงานให้เห็นชัดเจน

หากนิติบุคคลไม่เปิดดำเนินงานสาขาภายในสองเดือนนับแต่วันที่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากนายทะเบียน ให้การอนุญาตเป็นอันสิ้นสุดผล

2. การย้ายสาขาต้องได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากนายทะเบียนและห้ามย้ายสาขาข้ามจังหวัด

2.4.2.4 การเพิกถอนใบอนุญาตนายหน้าประกันชีวิตและนายหน้าประกันวินาศภัย

1. หากนิติบุคคลมิได้ประกอบการภายในระยะเวลาสองเดือนนับแต่วันที่ได้รับใบอนุญาต ให้ถือว่านิติบุคคลนั้นไม่ประสงค์จะประกอบการต่อไป และให้นายทะเบียนมีอำนาจเพิกถอนใบอนุญาต หรือระงับการต่อใบอนุญาตได้

2. การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในประกาศนี้ ให้นายทะเบียนมีอำนาจเพิกถอนใบอนุญาตหรือระงับการให้ต่อใบอนุญาตได้

2.4.2.5 การยกเลิกการประกอบธุรกิจนายหน้าประกันชีวิตและนายหน้าประกัน

วินาศภัย

1. ในกรณีนิติบุคคลใดประสงค์จะเลิกประกอบธุรกิจนายหน้าประกันชีวิตและนายหน้าวินาศภัยให้นิติบุคคลนั้นขอความเห็นชอบเป็นหนังสือต่อนายทะเบียน พร้อมทั้งแสดงเอกสารหรือหลักฐานที่ปรากฏการปราศจากภาระหนี้ค้างชำระเบี้ยประกันภัยกับบริษัทรับประกันภัย
2. เมื่อได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนแล้ว ให้นิติบุคคลส่งคืนใบอนุญาตต่อนายทะเบียน

2.4.2.6 บทเฉพาะกาล

ให้นิติบุคคลที่ได้รับอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตและนายหน้าประกันวินาศภัยนี้มีผลบังคับใช้ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในประกาศนี้เว้นแต่ในกรณี ดังต่อไปนี้

1. นิติบุคคลประเภทห้างหุ้นส่วน ให้คงเป็นห้างหุ้นส่วนต่อไป
2. ในกรณีที่มีวัตถุประสงค์ประกอบกิจการอื่น ซึ่งไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ และยังคงประกอบกิจการตามวัตถุประสงค์นั้นอยู่ ให้ยังคงมีวัตถุประสงค์และสามารถประกอบกิจการเช่นนั้นได้ต่อไป โดยจะต้องปฏิบัติตามควรทุกประการ เพื่อแยกรายรับและรายจ่ายของกิจการนายหน้าประกันชีวิตและนายหน้าประกันวินาศภัยออกเป็นส่วนหนึ่งต่างหากจากรายรับและรายจ่ายของกิจการอื่น
3. มิให้นำทุนจดทะเบียนไม่ต่ำกว่า 2 ล้านบาทและเรียกชำระค่าหุ้นเต็มมูลค่ามาใช้บังคับแก่นิติบุคคลที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตและนายหน้าประกันวินาศภัยอยู่ก่อนหรือในวันที่ประกาศนี้ใช้บังคับ
4. นิติบุคคลใดมีผู้ถือหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วน กรรมการหรือหุ้นส่วนผู้จัดการที่เป็นบุคคลผู้มีสัญชาติไทยต่ำกว่าอัตราที่กำหนดไว้ให้คงมีผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนกรรมการหรือหุ้นส่วนผู้จัดการที่เป็นบุคคลผู้มีสัญชาติไทยในอัตราที่เป็นอยู่ได้ต่อไป
5. มิให้นำกรณีนิติบุคคลต้องมีเงินกองทุนจำนวนที่ต้องดำรงไว้ไม่น้อยกว่าสาขาสหประชาชาติแห่งประกาศนี้มาใช้บังคับแก่นิติบุคคลที่มีสาขาที่ได้รับอนุญาตอยู่ก่อนหรือในวันที่ประกาศนี้ใช้บังคับ เว้นแต่มีการขอเปิดสาขาตามประกาศนี้ นิติบุคคลนั้นต้องมีเงินกองทุนไม่น้อยกว่าห้าแสนบาทครบทุกสาขาที่มีอยู่เดิม และผู้จัดการสาขาหรือผู้บริหารสาขานั้นต้องได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิต และต้องไม่มีลักษณะตัวแทนครบทุกสาขาที่มีอยู่เดิมด้วยเช่นกัน

6. มิให้นำในเรื่องกรรมการอย่างน้อยหนึ่งคนจะต้องผ่านการทดสอบความรู้มาใช้อย่างกับแก่นิติบุคคลที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตและนายหน้าประกันวินาศภัยอยู่ก่อนหรือในวันที่ประกาศนี้ใช้อย่างกับ จนกว่านิติบุคคลนั้นได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงกรรมการและหรืออำนาจกรรมการลงนามผูกพันนิติบุคคลจึงให้นำความในเรื่องกรรมการอย่างน้อยหนึ่งคนจะต้องผ่านการทดสอบความรู้มาใช้อย่างกับ

2.5 สิทธิและหน้าที่ของคนกลางประกันภัย

ในการปฏิบัติหน้าที่ที่ถูกต้องตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติไว้ว่า

ตัวแทนประกันชีวิต หมายความว่า “ผู้ซึ่งบริษัทได้มอบหมายให้ทำการชักชวนให้บุคคลทำสัญญาประกันชีวิตกับบริษัท”

นายหน้าประกันชีวิต หมายความว่า “ผู้ซึ่งช่องหรือจัดการให้บุคคลทำสัญญาประกันชีวิต โดยกระทำเพื่อบำเหน็จเนื่องจากการนั้น” และในพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ก็ได้มีการบัญญัติความหมายของตัวแทนไว้ทำนองเดียวกันนี้

ตัวแทนประกันวินาศภัย หมายความว่า “ผู้ซึ่งบริษัทมอบหมายให้ทำการชักชวนให้บุคคลทำสัญญาประกันภัยกับบริษัท”

นายหน้าประกันวินาศภัย หมายความว่า “ผู้ซึ่งช่องหรือจัดการให้บุคคลทำสัญญาประกันภัยกับบริษัท โดยกระทำเพื่อบำเหน็จเนื่องจากการนั้น”

2.5.1 สิทธิคนกลางประกันภัย

(ก) สิทธิตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ได้แก่สิทธิดังต่อไปนี้

1. สิทธิที่จะชักชวน ชี้ช่องหรือจัดการให้บุคคลทำสัญญาประกันภัยกับบริษัท อันเป็นสิทธิที่พระราชบัญญัติทั้งสองดังกล่าวบัญญัติรับรองไว้ บุคคลอื่นที่ไม่ได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียนย่อมไม่มีสิทธิที่จะกระทำการเป็นคนกลางประกันภัยได้ หากกระทำการเป็นคนกลาง

ประกันภัยโดยมิได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียนมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

2. คนกลางประกันภัยที่เป็นตัวแทนประกันภัย อาจได้รับมอบอำนาจเป็นหนังสือจากบริษัทให้ทำสัญญาประกันภัยในนามบริษัทได้ หากได้รับมอบอำนาจเป็นหนังสือจากบริษัท

3. คนกลางประกันภัยทั้งตัวแทนประกันภัย และนายหน้าประกันภัย อาจได้รับมอบอำนาจเป็นหนังสือจากบริษัทให้รับเบี้ยประกันภัยในนามบริษัทได้ หากได้รับมอบอำนาจเป็นหนังสือจากบริษัท ในกรณีที่นายหน้าประกันภัยได้รับมอบอำนาจจากบริษัทให้รับเบี้ยประกันภัยในนามบริษัทได้ ถือได้ว่านายหน้าประกันภัยมีสถานะทางกฎหมายเป็นทั้งตัวแทนของผู้เอาประกันภัยในการจัดการให้มีทำสัญญาประกันภัยกับบริษัท และอีกสถานะหนึ่งคือเป็นตัวแทนของบริษัทในการรับเบี้ยประกันภัยแทนบริษัท

สิทธิตาม (1) และ (2) จะเกิดขึ้นต่อเมื่อได้รับมอบอำนาจเป็นหนังสือจากบริษัท หากไม่ได้รับมอบอำนาจเป็นหนังสือจากบริษัทและไปกระทำการดังกล่าว มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกินสองแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

(ข) สิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ได้แก่ สิทธิที่จะได้ให้ได้รับค่าบำเหน็จจากบริษัท เมื่อได้กระทำการชักชวนชี้ช่องหรือจัดการให้บุคคลทำสัญญาประกันภัยกับบริษัทจนเป็นผลสำเร็จและผู้เอาประกันภัยได้ชำระเบี้ยประกันภัยให้แก่บริษัทแล้ว

2.5.2 หน้าที่ของคนกลางประกันภัย

หน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 คนกลางประกันภัยที่เป็นนายหน้าประกันภัย พระราชบัญญัติฯ ได้บัญญัติหน้าที่ไว้ดังต่อไปนี้ คือ

1. หน้าที่ต้องแจ้งย้ายสำนักงาน
2. หน้าที่ในการจัดทำสมุดทะเบียนและสมุดบัญชีเอกสารเกี่ยวกับธุรกิจตามแบบที่นายทะเบียนกำหนด
3. หน้าที่ในการอำนวยความสะดวกแก่นายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่เมื่อนายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเรียกให้คนกลางประกันภัยมาให้ถ้อยคำหรือสั่งให้

ส่งสมุดทะเบียน สมุดบัญชีหรือเอกสารใดเพื่อตรวจสอบหรือเข้าไปตรวจสอบในสำนักงานของ
คนกลางประกันภัย

เหตุที่กฎหมายต้องบัญญัติไว้ดังกล่าว ก็เนื่องจากโดยข้อกำหนดนายหน้า
ประกันภัยถือเป็นตัวแทนของผู้เอาประกันภัย ดังนั้นกฎหมายจึงต้องบัญญัติให้ต้องมีสำนักงานเพื่อ
ให้ผู้เอาประกันภัยสามารถติดต่อกับนายหน้าประกันภัยได้ ณ สำนักงานของนายหน้าประกันภัย
ในกรณีที่มีการย้ายสำนักงานก็ต้องแจ้งให้นายทะเบียนทราบเป็นหนังสือภายในห้าวันนับแต่วันที่
ย้าย เพื่อว่าหากผู้เอาประกันภัยที่เป็นลูกค้าของนายหน้าประกันภัยหรือประชาชนไม่สามารถทราบ
ได้ว่านายหน้าประกันภัยย้ายสำนักงานไปอยู่แห่งใด ก็สามารถจะขอตรวจสอบดูได้จากทะเบียนของ
คนกลางประกันภัยที่กรมการประกันภัยได้จัดทำไว้

2.5.3 เปรียบเทียบตัวแทนตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และ พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 กับตัวแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ตัวแทนตามพระราชบัญญัติฯ นอกจากการกระทำการเป็นคนกลางประกันภัย
แล้วยังอาจรับประกันภัยหรือทำสัญญาประกันภัยแทนบริษัทได้ แต่จะต้องได้รับมอบอำนาจเป็น
หนังสือจากบริษัทจึงจะกระทำการดังกล่าวนี้ได้

ส่วนตัวแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มี 2 ประเภท แบ่งออก
ตามอำนาจกระทำการแทนตัวการ ดังนี้คือ

การเป็นตัวแทนมี 2 ประเภทคือ

1. ตัวแทนรับมอบอำนาจเฉพาะการ¹² คือ ผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งและมอบอำนาจ
จากตัวแทนให้กระทำการเฉพาะอย่าง ตัวแทนเฉพาะนี้ต้องถูกจำกัดให้ทำงานได้แต่เฉพาะงานหรือ
กิจการที่จำเป็นเพื่อให้งานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไปเท่านั้น ดังนั้นตัวแทนจะไปกระทำการ
อย่างอื่นที่ไม่ใช่สิ่งจำเป็นไม่ได้

¹² กมล สนธิเกษตริน. ม.ป.ป. กฎหมายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทนและนายหน้า.

2. **ตัวแทนรับมอบอำนาจทั่วไป**¹³ คือ ตัวแทนที่ได้รับมอบอำนาจให้กระทำการโดยทั่วไปและแจ้งวัตถุประสงค์เป็นแนวนโยบายที่ตัวแทนจะต้องปฏิบัติ โดยไม่ได้ระบุว่าเป็นการอะไร โดยเฉพาะเจาะจงเหมือนอย่างตัวแทนที่ได้รับมอบอำนาจเฉพาะการ

วิธีการแต่งตั้งตัวแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามมาตรา 798 ที่นำมาใช้กับคนกลางประกันภัย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามมาตรา 798 เป็นเรื่องของวิธีการแต่งตั้งตัวแทนเป็นหนังสือแต่งตั้งหรือมีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษร กล่าวคือ โดยหลักแล้วสัญญาตัวแทนไม่มีรูปแบบ แต่หากกิจการที่ตัวแทนมอบหมายให้ตัวแทนทำนั้น กฎหมายบังคับว่าต้องทำเป็นหนังสือแต่งตั้ง การตั้งตัวแทนเพื่อกิจการใดนั้นก็ควรทำเป็นลายลักษณ์อักษรด้วย หรือหากกิจการที่ตัวแทนนั้นมอบหมาย ถ้ากฎหมายบังคับว่าต้องมีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษร การตั้งตัวแทนเพื่อกิจการนั้น ก็ต้องมีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยเช่นกัน

ส่วนขอบเขตและอำนาจหน้าที่ของตัวแทนมีรายละเอียดดังนี้

ก. ขอบเขตอำนาจของตัวแทน

เป็นเรื่องสำคัญอย่างหนึ่งในสัญญาตัวแทนหรือตัวแทน เพราะเหตุว่าในการที่จะวินิจฉัยว่าตัวแทนกระทำการนอกเหนือขอบอำนาจหรือไม่ หรือการงานที่ตัวแทนกระทำไปนั้น จะผูกมัดตัวการได้มากน้อยเพียงใด และตัวการจะต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกอย่างไร ต้องอาศัยอำนาจกระทำการของตัวแทนเป็นหลักว่ามีอยู่มากน้อยแค่ไหนและตัวแทนมีอำนาจกระทำการแทนตัวการได้เฉพาะกิจที่ตัวการมอบหมายและที่อยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่ตัวการจะกระทำได้เท่านั้น ตัวแทนจะมีอำนาจมากไปกว่าอำนาจที่ตนได้รับมอบหมายและที่ตัวการมีอยู่ไม่ได้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีบทบัญญัติถึงขอบอำนาจตัวแทนไว้คือมาตรา 800 และมาตรา 801 ซึ่งทั้งสองมาตราบัญญัติไว้ว่า

มาตรา 800 “ถ้าตัวแทนได้รับมอบอำนาจแต่เฉพาะการทำน่ว่าจะกระทำการแทนตัวการได้ แต่เพียงในสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น เพื่อให้กิจอันเขาได้มอบหมายแต่คนนั้นสำเร็จลุล่วงไป”

มาตรา 801 “ถ้าตัวแทนได้รับมอบอำนาจทั่วไป ท่านว่าจะทำกิจใดๆ ในการจัดการแทนตัวการก็ย่อมทำได้ทุกอย่าง”

¹³ ไซเบจริญ สันติศิริ . ม.ป.ป. กฎหมายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทนและนายหน้า.

ตัวอย่างที่จะกล่าวต่อไปนี้ ท่านว่าหาอาจกระทำไม่ได้หรือไม่คือ

- (1) ขายหรือจำนองอสังหาริมทรัพย์
- (2) ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์กว่าสามปีขึ้นไป
- (3) ให้
- (4) ประนีประนอมยอมความ
- (5) ยื่นฟ้องต่อศาล
- (6) มอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการพิจารณา

จากบทบัญญัติกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 800 และมาตรา 801 มีตัวแทนอยู่ 2 ประเภท ได้แก่ ตัวแทนรับมอบอำนาจทั่วไปและเฉพาะการ มีการแบ่งจากลักษณะงานและขอบเขตของงาน มีตัวแทนต้องทำตามหน้าที่และอำนาจของตัวแทนแต่ละประเภทซึ่งจะมีผลต่อการบังคับว่า กิจการที่ตัวแทนจะทำการไปแทนตัวการนั้นๆ จะมีผลผูกพันตัวการหรือไม่เพียงใด

จะเห็นได้ว่าตัวแทนฯ ตามพระราชบัญญัติฯ เมื่อเปรียบเทียบกับตามอำนาจกระทำการแล้ว ตัวแทนตามพระราชบัญญัติฯ ก็คือตัวแทนรับมอบอำนาจเฉพาะการ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์การแต่งตั้งตัวแทนตามพระราชบัญญัติฯ กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ว่าจะต้องกระทำอย่างไร ดังนั้นการแต่งตั้งตัวแทนคงเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ อาจแต่งตั้งแสดงออกชัดหรือโดยปริยายก็ได้ ตามนัยแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 797 แต่หากกิจการอันใดกฎหมายบังคับว่าต้องทำเป็นหนังสือการแต่งตั้งตัวแทน ก็ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ และกิจการอันใดกฎหมายบังคับว่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ การแต่งตั้งตัวแทนเพื่อกิจการอันนั้นก็ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือด้วย ตามนัยแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 798

จากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังที่กล่าว แสดงให้เห็นว่าการตั้งตัวแทนตามพระราชบัญญัติฯ ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ เพราะการทำสัญญาประกันภัย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 867 วรรคหนึ่งบัญญัติว่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบหรือลายมือชื่อตัวแทนของฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ

ข. สิทธิ และหน้าที่ของตัวแทนต่อตัวการ

สิทธิ และหน้าที่ของตัวแทนต่อตัวการ คือสิทธิตามสัญญาที่สามารถเรียกประโยชน์ต่างๆ จากตัวการได้ เช่น สิทธิของตัวแทนที่จะเรียกให้ตัวการจ่ายเงินทศรอง (มาตรา 815) สิทธิของตัวแทนที่จะเรียกคืนเงินทศรองและค่าใช้จ่ายที่ได้จ่ายไป (มาตรา 816 วรรคหนึ่ง) สิทธิของตัวแทนที่จะเรียกให้ตัวการชำระหนี้ (มาตรา 816 วรรคสอง) สิทธิของตัวแทนที่จะเรียกค่าเสียหาย (มาตรา 816 วรรคสาม) และสิทธิของตัวแทนที่เรียกค่าบำเหน็จ (มาตรา 807, 817 และ 818)

ค. หน้าที่ระหว่างกันของคู่สัญญา

สำหรับหน้าที่ของตัวแทนตัวการนี้ เช่น หน้าที่ทำการร่วมกับตัวแทนอื่นๆ (มาตรา 804) หน้าที่ไม่เข้าทำนิติกรรมในนามของตัวการกับตนเอง หรือในฐานะเป็นตัวแทนของบุคคลภายนอก (มาตรา 805) หน้าที่ต้องทำตามคำสั่งของตัวการหรือตามธรรมเนียมที่เคยปฏิบัติ (มาตรา 807 วรรคหนึ่ง) หน้าที่ต้องการทำงานด้วยตนเอง (มาตรา 808) หน้าที่แสดงความโปร่งใสในงาน (มาตรา 809) หน้าที่ส่งเงินและทรัพย์สินที่รับไว้แก่ตัวการ (มาตรา 810)

ง. ความรับผิดชอบของตัวแทนต่อตัวการ

ความรับผิดชอบของตัวแทนต่อตัวการ เช่น กรณีตัวแทนมีหน้าที่ดังกล่าว แต่ตัวแทนไม่ทำตามหน้าที่ย่อมก่อให้เกิดความรับผิดชอบตามมา เช่น ตัวแทนรับผิดชอบเพราะเอาเงินของตัวการไปใช้ส่วนตัว (มาตรา 811) ตัวแทนรับผิดชอบเพราะความประมาทเลินเล่อของตนหรือเพราะไม่ทำการเป็นตัวแทนหรือเพราะทำการโดยปราศจากหรือนอกเหนืออำนาจ (มาตรา 812) ตัวแทนรับผิดชอบเพราะแต่งตั้งตัวแทนช่วงไม่เหมาะสม

สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของตัวการต่อตัวแทน เช่น เรื่องเงินทศรอง (มาตรา 815 และมาตรา 816 วรรคแรก) การขอใช้หนี้หรือค่าเสียหายและให้หลักประกันกับบุคคลภายนอก เช่น บำเหน็จ, สิทธิยึดหน่วง

ง. ความรับผิดชอบของตัวการและตัวแทนต่อบุคคลภายนอก

ความรับผิดชอบของตัวการต่อบุคคลภายนอก (มาตรา 820)

มาตรา 820 บัญญัติไว้ว่า “ตัวการย่อมมีความผูกพันต่อบุคคลภายนอกในกิจการทั้งหลายอันตัวแทนหรือตัวแทนช่วงได้กระทำไปภายใต้ขอบอำนาจแห่งฐานะตัวแทน”

มาตรา 820 นี้ ถือว่าเป็นแม่บทสำคัญที่แสดงถึงลักษณะอันแท้จริงของกฎหมายลักษณะตัวแทน เพราะผู้กระทำมีต้องผูกมัดรับผิดชอบในผลของการกระทำที่ตนทำแทนไปนั้น แต่ผู้ที่มีได้ลงมือกระทำกลับต้องเป็นผู้รับผิดชอบเอง

จ. ความรับผิดชอบของตัวแทนต่อบุคคลภายนอก

ตัวแทนกระทำการในขอบเขตอำนาจของตนอย่างถูกต้องตัวแทนก็หลุดพ้นจากความรับผิดชอบต่อตัวการและบุคคลภายนอก อย่างไรก็ตามก็ยังมีข้อยกเว้นให้ตัวแทนเป็นคู่สัญญาหรือมีความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกคือตัวแทนของตัวการที่อยู่ต่างประเทศ (มาตรา 824) ตัวแทนต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว เนื่องจากต้องการช่วยเหลือรักษาประโยชน์ของบุคคลภายนอกสุจริต ถ้าให้ตัวแทนหลุดพ้นตามหลักทั่วไปแล้วบุคคลภายนอกก็จะต้องเรียกร้องจากตัวการซึ่งอยู่ในต่างประเทศเท่านั้น

หากตัวแทนกระทำการไปโดยปราศจากอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจ (มาตรา 823) ตัวแทนต้องรับผิดชอบโดยลำพังเป็นส่วนตัว ตัวการไม่ต้องรับผิดชอบผูกพันในกิจการนั้น

ตัวแทนในกรณีตัวการไม่เปิดเผยชื่อ กรณีตัวแทนทำสัญญากับบุคคลภายนอกในนามของตนเอง โดยไม่บอกบุคคลภายนอกว่าทำสัญญาแทนใคร ตัวแทนก็ต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกเอง

ฉ. ความรับผิดชอบของตัวการและตัวแทนต่อบุคคลภายนอกผู้ถูกกระทำละเมิดโดยตัวแทน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 427 บัญญัติให้ตัวการต้องรับผิดชอบร่วมกับตัวแทนในผลแห่งละเมิดที่ตัวแทนได้กระทำไปในขอบอำนาจแห่งฐานตัวแทน

ความรับผิดฐานละเมิดตามมาตรา 427 เป็นความรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วม กล่าวคือ ในกรณีที่บุคคลภายนอกฟ้องตัวการและตัวแทนให้รับผิดชอบร่วมกัน ทั้งตัวการและตัวแทนต้องรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 291 ถึงมาตรา 296 แต่

บุคคลภายนอกอาจฟ้องตัวการคนเดียวหรือตัวแทนคนเดียวก็ได้ หลักดังกล่าวเป็นหลักความรับผิดชอบในการกระทำของผู้อื่น (Vicarious Liability)

ข. การสิ้นสุดของสัญญาตัวแทน แบ่งออกได้เป็น 2 กรณี ดังต่อไปนี้

(1) โดยเจตนาของคู่สัญญา คือตัวการถอนตัวแทนหรือตัวแทนบอกเลิกเป็นตัวแทนตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 827 วรรคหนึ่งว่า “ตัวการจะถอนตัวแทนและตัวแทนจะบอกเลิกเป็นตัวแทนในเวลาใดๆ ก็ได้ทุกเมื่อ”

(2) โดยบทบัญญัติของกฎหมาย เช่น ตัวแทนตายหรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ เป็นต้น

2.6 จรรยาบรรณหน้าที่และความรับผิดชอบของตัวแทนและนายหน้าประกันภัย

จะเห็นได้ว่า ตามกฎหมายควบคุมคนกลางประกันภัยดังกล่าวได้จำแนกความรับผิดชอบไว้ 2 ประเภทเท่านั้น คือ¹⁴ ความรับผิดชอบทางวินัย ซึ่งหมายถึง การอยู่ในระเบียบแบบแผนและข้อบังคับข้อปฏิบัติเพื่อให้ชัดเจน จรรยาบรรณในวิชาชีพ ซึ่งหมายถึงกฎเกณฑ์ความประพฤติหรือมรรยาทในการประกอบวิชาชีพ และความรับผิดในทางอาญาของผู้ประกอบวิชาชีพ โดยสถาบันควบคุมผู้ประกอบวิชาชีพดังกล่าวเป็นผู้มีอำนาจลงโทษเฉพาะผู้กระทำความผิดทางวินัย จรรยาบรรณในวิชาชีพเท่านั้น และมีอำนาจลงโทษเพียง 2 ประการ คือ สั่งพักใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาต ส่วนความรับผิดทางอาญานั้นกฎหมายกำหนดโทษอาญาสำหรับบุคคลที่มีได้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนนายหน้าประกันภัย นอกจากนี้กฎหมายการควบคุม คนกลางประกันภัยก็กำหนดแต่เพียงมารยาท (ethics) เช่น คุณธรรม คือ เป็นลักษณะข้อห้ามเสียเป็นส่วนใหญ่และกำหนดไว้ในลักษณะกว้างจนยากที่จะเข้าใจในรายละเอียดได้ เช่น “ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ตามหลักปฏิบัติและวิชาการ...” ส่วนในเรื่องมาตรฐานวิชาชีพ¹⁵ (Professional Standards) หมายถึง แนวทางการปฏิบัติการในวิชาชีพของแต่ละสาขาวิชาชีพซึ่งเป็น ที่ยอมรับหรือถูกกำหนดหรือถูกสร้างขึ้นโดยสมาชิกหรือคณะกรรมการตามกฎหมายที่กำหนด ผู้ประกอบวิชาชีพนั้น ซึ่งหากผู้ประกอบวิชาชีพได้ปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพที่กำหนดไว้แล้วก็ถือว่าเป็นพยานหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบวิชาชีพได้ปฏิบัติตามมาตรฐานแห่งความชำนาญของผู้ประกอบวิชาชีพทั่วไป

¹⁴ ก่อศักดิ์ เจนสมุทรสินธุ์. (2535). การสอบสวนและพิจารณาคดีมรรยาทนายความ. หน้า 14-15.

¹⁵ ศิณีนาด เกียรติกังวาลไกล. (2535). ความรับผิดทางละเมิดผู้ประกอบวิชาชีพ. หน้า 108.

2.6.1 ความหมายของจรรยาบรรณ¹⁶

คำว่า “จรรยาบรรณ” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้คำจำกัดความว่า “ประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพการงาน แต่ละอย่างกำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริม เกียรติคุณ ชื่อเสียง และฐานะของบริษัท อาจเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้

สภาวิจัยแห่งชาติได้ให้คำจำกัดความว่า หมายถึง “หลักความประพฤติอันเหมาะสม แสดงถึงคุณธรรมและจริยธรรมในการประกอบอาชีพ ที่กลุ่มบุคคลแต่ละสาขาอาชีพ ประมวลขึ้นเป็นหลัก เพื่อสมาชิกในสาขาวิชาชีพนั้นๆ ยึดถือปฏิบัติ เพื่อรักษาชื่อเสียงและส่งเสริม เกียรติคุณของวิชาชีพ”

สำหรับใน “ธุรกิจประกันภัย” จรรยาบรรณที่ดีย่อมนำไปสู่ธุรกิจที่ดีตัวแทนประกันภัยที่มีจรรยาบรรณที่ดี ย่อมเป็นเครื่องสร้างให้สาธารณชนและสังคมมีความเชื่อมั่นที่ดีต่อธุรกิจประกันภัย ทำให้ภาพลักษณ์ของตัวแทนประกันภัยมีคุณค่าในสายตาของสาธารณชนยังผลให้ธุรกิจประกันชีวิตเติบโตก้าวหน้าอย่างมั่นคงยั่งยืน

สิ่งที่สังคมเรียกหาและคาดหวังจากธุรกิจประกันภัย คือ การมีความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ คุณภาพ คุณธรรม และจริยธรรมของตัวแทนประกันภัย

ดังนั้น ตัวแทนประกันภัยจึงควรยึดถือ และปฏิบัติตามจรรยาบรรณจนกลายเป็นวิถีการดำเนินชีวิต ทั้งนี้เพื่อเป็นการสืบสานและส่งเสริมเกียรติคุณของตัวแทนประกันภัยให้ยั่งยืนถาวรตลอดไป

กรอบแนวคิดที่เหมือนกันในหมู่ประมวลจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพต่างๆ จรรยาบรรณในวิชาชีพต่างๆ มักมีกรอบแนวคิดที่เหมือนกันดังนี้

1. ปฏิบัติตามกฎหมาย
2. มุ่งประโยชน์ของลูกค้าเหนือกว่าประโยชน์ของตัวเอง
3. ประพฤติด้วยความจริงใจ
4. รักษาความลับ
5. เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
6. ประพฤติตนในลักษณะที่จะสร้างเกียรติให้กับตัวเองและวิชาชีพ

¹⁶ มุลนิธิสถาบันประกันภัยไทย. วารสารประกันภัย, ฉบับที่ 65. หน้า 3-1.

2.6.2 ผลกระทบของจรรยาบรรณต่อธุรกิจประกันภัย

ตัวแทนนายหน้าประกันภัยจะมีจรรยาบรรณที่ดีหรือไม่ ล้วนมีผลกระทบต่อธุรกิจประกันภัยทั้งสิ้น ทั้งผลในเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

1. ภายในธุรกิจประกันภัย
2. ภายนอกธุรกิจประกันภัย

ผลกระทบที่เกิดขึ้นภายในธุรกิจประกันภัย

1. ผลกระทบต่อตนเอง ตัวแทนประกันภัยที่มีจรรยาบรรณที่ดี ย่อมแสดงถึงความเป็นมืออาชีพในวิชาชีพ ย่อมได้รับการยอมรับ ได้รับความศรัทธาเชื่อถือ มีเกียรติ มีคุณค่าต่อสังคม มีความภาคภูมิใจในตัวเองที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ และย่อมจะได้รับการแนะนำลูกค้าให้เป็นการขยายฐานตลาดให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
2. ผลกระทบต่อเพื่อนร่วมอาชีพ ตัวแทนประกันภัยที่มีจรรยาบรรณที่ดี ย่อมแสดงถึงภาพลักษณ์ที่ดีในสังคมที่คนในวิชาชีพเดียวกันไม่กล้ากล่าวร้ายทับถมกัน ไม่แก่งแย่งลูกค้ากัน มีการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ให้กัน มีความสามัคคี มีพลังเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ก้าวหน้าไปพร้อมๆ กันทั้งธุรกิจ
3. ผลกระทบต่อผู้รับประกันภัย การที่ตัวแทนนายหน้าประกันภัยมีจรรยาบรรณที่ดี ทำให้บริษัทประกันภัยมีคุณภาพ และนำมาทั้งปริมาณและคุณภาพของลูกค้า ผลประกอบการของบริษัทก็จะเติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน บริษัทก็จะได้รับความนิยมนอย่างสูงจากสังคม คนก็จะหลงใหลมาเป็นตัวแทนของบริษัทมากขึ้น เมื่อบริษัทมีตัวแทนเพิ่มขึ้น ก็จะมีลูกค้าเพิ่มขึ้นด้วยตามลำดับ
4. ผลกระทบต่อวิชาชีพ การที่ตัวแทนนายหน้าประกันภัย มีจรรยาบรรณที่ดี ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของธุรกิจประกันภัย ทำให้คนมองว่าตัวแทนนายหน้าประกันภัยเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี มีคุณค่า ทำให้เป็นวิชาชีพที่ได้รับการยอมรับจากสังคม

ผลกระทบที่เกิดขึ้นภายนอกธุรกิจประกันภัย

1. ผลกระทบต่อผู้เอาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยจะได้รับตัวแทนนายหน้าประกันภัยที่มีคุณภาพ คุณธรรม ไว้บริการกรมธรรม์ มีความเข้าใจประโยชน์ของการทำประกันภัยอย่างถูกต้อง ได้ทำประกันภัยอย่างถูกต้องเหมาะสมกับความจำเป็นและงบประมาณที่จัดสรรไว้ ทำให้ผู้เอาประกันภัยได้รับประโยชน์สูงสุดจากการทำประกันภัย

2. ผลกระทบต่อสาธารณชนหรือสังคม เมื่อตัวแทนนายประกันภัยมีจรรยาบรรณที่ดี ย่อมทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อวิชาชีพ ต่อธุรกิจประกันภัย ยังผลให้ประชาชนทำประกันภัยมากขึ้น ประหยัดงบประมาณแผ่นดิน ทำให้สามารถนำงบประมาณไปใช้ในสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์เชิงรุกมากขึ้น อันเป็นผลดีโดยรวมต่อทั้งประเทศ

สิ่งที่ผู้เอาประกันภัยคาดหวังจากตัวแทนนายและนายประกันภัย

ผู้เอาประกันภัยมีความคาดหวังให้ตัวแทนนายหน้าประกันภัยทุกคน ประกอบอาชีพด้วยการมีหลักการ 5 ประการดังนี้

1. คุณธรรม หมายถึง การประกอบอาชีพโดยทำในสิ่งที่ดีงาม
2. จริยธรรม หมายถึง ประกอบอาชีพโดยทำในสิ่งที่ถูกต้อง ถูกต้องตามกฎหมาย กฎข้อบังคับของบริษัท และถูกต้องตามข้อควรปฏิบัติของวิชาชีพ
3. ความซื่อสัตย์ หมายถึง ประกอบอาชีพด้วยความซื่อตรง ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง มีความจริงใจต่อผู้เอาประกันภัยและบริษัท
4. คุณธรรม หมายถึง การประกอบอาชีพอย่างมีคุณธรรม โดยจัดกิจกรรมที่มีคุณภาพที่ดี และตรงตามความต้องการของลูกค้า ให้บริการที่ดีที่เหมาะสมตามสิทธิประโยชน์ของลูกค้า โดยเป็นตัวแทนประกันภัยที่มีคุณค่า ด้วยการพัฒนาตัวเองให้มีความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา
5. ความรับผิดชอบ หมายถึง ประกอบอาชีพโดยดูแล ใส่ใจ ในสิทธิประโยชน์ของลูกค้าและรักษาผลประโยชน์ให้ลูกค้าตามเงื่อนไขในกรมธรรม์

2.6.3 หน้าที่และความรับผิดชอบของตัวแทนประกันภัย

ตัวแทนประกันภัย เป็นอาชีพที่สร้างความมั่นคงทางการเงินให้กับประชาชนผู้เอาประกันภัย ครอบครัว และสังคมโดยรวม หน้าที่และความรับผิดชอบของตัวแทนประกันภัยมีดังนี้

1. ชักชวนบุคคลให้ทำสัญญาประกันภัยกับบริษัทที่ตนสังกัดอยู่ ตัวแทนประกันภัยมีหน้าที่หลักต้องออกไปทำการชักชวนบุคคลต่างๆ ให้ทำสัญญาประกันภัยกับบริษัทที่ตนสังกัดเท่านั้น ไม่ใช่ชักชวนให้ทำสัญญากับบริษัทที่ตนไม่ได้สังกัด
2. ให้ความรู้ในเงื่อนไขของกรมธรรม์จนบุคคลตัดสินใจทำกรมธรรม์ได้ตรงกับความเป็นและความต้องการ ตัวแทนประกันภัยมีหน้าที่ต้องให้ความรู้ในเรื่องเงื่อนไขของกรมธรรม์อย่างถูกต้องชัดเจน จนบุคคลสามารถตัดสินใจทำกรมธรรม์ได้ตรงตามความเป็นและความต้องการ และมีเบี้ยประกันภัยที่เหมาะสมกับรายได้

3. รับเงินเบี้ยประกันภัยจากผู้เอาประกันภัยแล้วรีบนำส่งเข้าบริษัทโดยด่วน เนื่องจากหน้าที่ชำระเบี้ยประกันภัยเป็นของผู้เอาประกันภัย ตัวแทนฯ ต้องแจ้งให้ผู้เอาประกันภัยทราบ หากตัวแทนฯ ได้รับมอบอำนาจให้รับเบี้ยประกันภัย และเมื่อไปเก็บเบี้ยประกันภัยมาแล้ว ต้องรีบนำส่งบริษัทโดยเร็วที่สุด เพื่อผลประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย เพื่อความซื่อสัตย์สุจริตและภาพลักษณ์ที่ดีของอาชีพตัวแทนประกันภัย

4. ให้บริการที่ดีและสม่ำเสมอแก่ผู้เอาประกันภัย ตัวแทนฯ มีหน้าที่ต้องให้บริการหลังการขายที่ดี ตามเงื่อนไขแห่งกรมธรรม์ เพื่อรักษาสิทธิประโยชน์และผลประโยชน์ของผู้เอาประกันภัยโดยปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

2.6.4 จรรยาบรรณและข้อพึงปฏิบัติที่ดีต่ออาชีพตัวแทนนายหน้าประกันภัย

จรรยาบรรณที่ดีของตัวแทนนายหน้าประกันภัย

1. มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อผู้เอาประกันภัย บริษัทและเพื่อนร่วมอาชีพ
2. ให้บริการที่ดีอย่างสม่ำเสมอ และชี้แจงให้ผู้เอาประกันภัยทราบถึงสิทธิและหน้าที่เพื่อรักษาผลประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย
3. รักษาความลับอันไม่ควรเปิดเผยของผู้เอาประกันภัย และของบริษัทต่อบุคคลภายนอก
4. เปิดเผยข้อความจริงต่อผู้เอาประกันภัย ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญเพื่อการพิจารณารับประกันภัยหรือเพื่อความสมบูรณ์แห่งกรมธรรม์
5. ไม่เสนอแนะผู้เอาประกันภัย ทำประกันภัยเกินความสามารถในการชำระเบี้ยประกันภัย หรือเสนอขายนอกเหนือเงื่อนไขแห่งกรมธรรม์
6. ไม่ลดหรือเสนอที่จะลดค่าบำเหน็จ เพื่อเป็นการจูงใจให้เอาประกันภัย
7. ไม่แนะนำผู้เอาประกันภัยสละกรมธรรม์เดิมเพื่อทำสัญญาใหม่หากทำให้ผู้เอาประกันภัยเสียประโยชน์
8. ไม่กล่าวให้ร้ายทั้บถตัวแทนประกันภัยบริษัทอื่น หรือนายหน้าประกันภัยบุคคลอื่น
9. หมั่นศึกษาหาความรู้ในวิชาชีพเพิ่มเติมอยู่เสมอ
10. ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมประเพณีอันดีงาม ทั้งร่างกายซึ่งเกียรติศักดิ์ศรีและคุณธรรมแห่งอาชีพปฏิญาณ

1. มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อผู้เอาประกันภัย บริษัทและเพื่อนร่วมอาชีพ

ตัวแทนประกันภัยที่ดี ควรจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่หลอกลวง ไม่คดโกง ไม่เอาเปรียบ และซื่อตรง ไม่ทำสิ่งใดผิดเงื่อนไขกรมธรรม์หรือผิดกฎหมาย ตัวแทนประกันภัย จะต้องซื่อสัตย์สุจริตต่อผู้เอาประกันภัยต่อบริษัทที่ตนสังกัดและต่อเพื่อนร่วมอาชีพเดียวกัน เพื่อมิให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดสูญเสียประโยชน์อันพึงได้รับตามสิทธิที่ควรจะได้ และสามารถรักษาผลประโยชน์ที่พึงจะได้ไว้โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น อันจะนำมาซึ่งภาพพจน์ที่ดีของธุรกิจประกันภัย

2. ให้บริการที่ดีอย่างสม่ำเสมอ และชี้แจงให้ผู้เอาประกันภัยทราบถึงสิทธิและหน้าที่เพื่อรักษาผลประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย

ตัวแทนประกันภัยที่ดีควรจะให้บริการที่ดีแก่ผู้เอาประกันภัย ตามเงื่อนไขแห่งกรมธรรม์ และให้บริการอย่างสม่ำเสมอต้นเสมอปลายและสม่ำเสมอ และตัวแทนประกันภัยที่ดีควรจะให้ชี้แจงให้ผู้เอาประกันภัยทราบถึงสิทธิประโยชน์ที่พึงได้รับจากกรมธรรม์ในฉบับนั้นๆ ว่ามีสิทธิประโยชน์อะไรบ้าง เพื่อที่จะได้ทราบและใช้ประโยชน์ได้เมื่อยามจำเป็น ตัวแทนประกันภัย ควรชี้แจงให้ผู้เอาประกันภัยได้ทราบถึงหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยที่พึงกระทำด้วย เช่น ผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่ต้องชำระเบี้ยประกันภัยตามกำหนดระยะเวลา เมื่อครบกำหนดวันชำระเบี้ยประกันภัย โดยมีระยะเวลาผ่อนผันหลังครบกำหนด 30 วัน หากชำระล่าช้ากว่ากำหนดระยะเวลาผ่อนผัน ย่อมเกิดผลกระทบต่อสัญญา หรือมิฉะนั้นผู้เอาประกันภัยจะไม่ได้รับผลประโยชน์สูงสุดตามเงื่อนไขในกรมธรรม์ ถ้าผู้เอาประกันภัยไม่เข้าใจอย่างถูกต้องย่อมทำให้เกิดภาพพจน์ที่ไม่ดีต่อธุรกิจประกันภัย

3. รักษาความลับอันไม่ควรเปิดเผยของผู้เอาประกันภัย และของบริษัทต่อบุคคลภายนอก

ตัวแทนประกันภัยที่ดีต้องรักษาความลับของผู้เอาประกันภัย ของบริษัทและของเพื่อนร่วมอาชีพ ไม่พึงทำการเปิดเผยข้อมูลในที่อื่นๆ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเท่านั้น มิฉะนั้นอาจทำให้เกิดความเสียหายหรือเสียประโยชน์ของผู้เอาประกันภัยของบริษัท รวมทั้งความไม่ไว้วางใจในตัวแทนฯ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อภาพพจน์ของตัวแทนประกันภัย

4. เปิดเผยข้อความจริงต่อผู้เอาประกันภัย ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญเพื่อการพิจารณารับประกันภัย หรือเพื่อความสมบูรณ์แห่งกรมธรรม์

ตัวแทนฯ ที่ดีควรจะเปิดเผยข้อมูลตามความเป็นจริงของผู้เอาประกันภัยตามใบคำขอเอาประกันภัย ซึ่งเป็นสาระสำคัญในการพิจารณารับประกันภัยหรือไม่รับประกันภัย รับโดยเงื่อนไข เช่น เพิ่มเบี้ยประกันภัย หรือข้อยกเว้นที่ไม่คุ้มครอง ทั้งนี้เพื่อความเป็นธรรมต่อผู้เอาประกันภัยทุกคนและเพื่อความสมบูรณ์แห่งกรมธรรม์

5. ไม่เสนอแนะผู้เอาประกันภัยทำประกันภัยเกินความสามารถในการชำระเบี้ยประกันภัย หรือเสนอขายนอกเหนือเงื่อนไขแห่งกรมธรรม์

ตัวแทนที่ดี ไม่ควรเสนอแนะให้ผู้เอาประกันภัยทำประกันภัยเกินความสามารถในการชำระเบี้ยประกันภัย การที่ผู้เอาประกันภัยได้ทำประกันในจำนวนเบี้ยประกันภัยที่เอาประกันภัยสามารถจัดสรรเงินรายได้ เพื่อทำประกันภัยได้อย่างเหมาะสม โดยไม่เดือดร้อนความเป็นอยู่ และสามารถรับผิชอบในการชำระเบี้ยประกันภัยได้ตลอดอายุสัญญา การทำประกันภัยในจำนวนเงินเบี้ยประกันที่ไม่มากเกินไป เมื่อเปรียบเทียบกับรายรับ-รายจ่ายและภาระต่างๆ ของผู้เอาประกันภัย ก็จะทำให้ผู้เอาประกันภัยสามารถรักษากรมธรรม์ไว้ได้ครบสัญญา ทำให้ผู้เอาประกันภัยได้รับผลประโยชน์ครบถ้วนตามเงื่อนไขของกรมธรรม์

แต่หากจำนวนเบี้ยที่ทำประกันภัยไม่สมดุลระหว่างรายรับ-รายจ่าย ย่อมส่งผลกระทบต่อผู้เอาประกันภัย ทำให้ผู้เอาประกันภัยต้องลดจำนวนเงินเอาประกันภัยลงเพื่อให้เหมาะสมหรือเลิกสัญญาบางส่วนลงไป ส่งผลให้ผู้เอาประกันภัยต้องลดหรือปิดกรมธรรม์ไป ส่งผลต่อภาพพจน์ของตัวแทนประกันภัยและธุรกิจประกันภัย

ตัวแทนที่ดี ไม่ควรเสนอขายนอกเหนือเงื่อนไขกรมธรรม์ เพราะกรมธรรม์ประกันภัยคือสัญญาฉบับหนึ่ง เมื่อเป็นสัญญา ข้อความในกรมธรรม์จึงมีผลบังคับ และผลผูกพันตามเงื่อนไขในเอกสารสัญญานั้นเท่านั้น ไม่อาจมีผลผูกพันนอกเหนือไปจากเงื่อนไขในกรมธรรม์ได้ ตัวแทนประกันภัยจึงต้องเสนอขายประกันภัยให้กับผู้เอาประกันภัยตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในกรมธรรม์เท่านั้น ผู้เอาประกันภัยจึงจะได้รับผลประโยชน์จริงตามเงื่อนไขแห่งสัญญากรมธรรม์ หากตัวแทนฯ เสนอขายนอกเหนือ หรือบิดเบือนเงื่อนไขกรมธรรม์ ย่อมทำให้ผู้เอาประกันภัยเกิดการเข้าใจผิดและไม่ได้รับผลประโยชน์ตามที่ตัวแทนประกันภัยเสนอไว้

ผลกระทบที่ตามมาก็คือ ผู้เอาประกันภัยสูญเสียชีวิตประโยชน์เกิดผลกระทบทางลบต่อภาพพจน์ของธุรกิจประกันภัยและอาจเสียชื่อเสียงต่อไปในอนาคต

6. ไม่ลดหรือเสนอที่จะลดค่าบำเหน็จ เพื่อเป็นการจูงใจให้เอาประกันภัย

ค่าบำเหน็จจากการขายประกันภัยนั้น เป็นรายได้หลักของผู้ที่ซื้ออาชีพร่วมประกันภัย และเป็นรายได้ที่ได้มาโดยถูกต้องตามกฎหมาย ประกอบกับตัวแทนประกันภัยไม่มีรายได้จากเงินเดือนประจำ ดังนั้นค่าบำเหน็จจึงถือเป็นรายได้หลักของอาชีพที่ถูกต้องตามกฎหมาย จากรายได้นี้ตัวแทนฯ สามารถนำไปจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต และให้บริการที่ดีต่อผู้เอาประกันภัย จนกว่าจะครบสัญญาของกรมธรรม์

หากตัวแทนประกันภัยลดหย่อนค่าบำเหน็จของตัวเอง ตัวแทนประกันภัยจะมีรายได้เหลือพอที่จะดำรงชีวิตในครอบครัวและไว้ใช้จ่ายในการให้บริการที่ดีได้อย่างไร เมื่อไม่สามารถบริการที่ดีกับผู้เอาประกันภัยได้ ผลกระทบที่ตามมาคือ ตัวแทนประกันภัยก็ไม่สามารถยืนหยัดอยู่ในอาชีพต่อไปได้ หรือไม่สามารถที่จะให้บริการที่ดีต่อผู้เอาประกันภัยดังที่ผู้เอาประกันภัยคาดหวังไว้ อันจะส่งผลกระทบต่อเพื่อนร่วมอาชีพและกระทบต่อการคาดหวังที่จะได้รับการบริการอย่างดีจากตัวแทนประกันภัย รวมทั้งภาพพจน์ของสังคมที่มีต่อตัวแทนประกันภัย

7. ไม่แนะนำผู้เอาประกันภัยสะสมกรมธรรม์เดิมเพื่อทำสัญญาใหม่ หากทำให้ผู้เอาประกันภัยเสียประโยชน์

การสะสมกรมธรรม์เดิม หมายถึง การที่ตัวแทนประกันภัยดำเนินการให้ผู้เอาประกันภัยใช้สิทธิทำการเวนคืนกรมธรรม์ตามมูลค่าเวนคืนเงินสด หรือลดจำนวนเงินเอาประกันภัย หรือขยายความคุ้มครอง เพื่อทำกรมธรรม์ฉบับใหม่แทน โดยตัวแทนฯ ไม่ได้พิจารณาถึงการเสียผลประโยชน์ของผู้เอาประกันภัยในการปิดกรมธรรม์ฉบับเดิม สำหรับกรมธรรม์ฉบับใหม่ผู้เอาประกันภัยต้องชำระเบี้ยประกันภัยด้วยการคำนวณเบี้ยประกันภัยจากความเสี่ยงที่สูงขึ้น ทำให้เบี้ยประกันภัยสูงขึ้นด้วย

8. ไม่กล่าวให้ร้ายทับถมตัวแทนประกันภัยบริษัทอื่น หรือนายหน้าประกันภัยบุคคลอื่น

การกล่าวร้ายทับถม คือการที่พูดเรื่องราวไม่เป็นความจริงของบุคคลหนึ่งให้อีกบุคคลหนึ่งฟังทำให้เกิดความเสียหาย ความเข้าใจผิด และเกิดความไม่ไว้วางใจ การที่ตัวแทนประกันภัยกล่าวร้ายทับถมบริษัทอื่นที่ไม่ใช่บริษัทที่ตัวเองสังกัด หรือกล่าวร้ายทับถมตัวแทนประกันภัยที่ร่วมอาชีพเดียวกันให้ผู้เอาประกันภัยฟัง เพื่อหวังให้เกิดความเข้าใจผิด เกิดความเสียหาย เกิดความไม่ไว้วางใจ

จนทำให้ผู้เอาประกันภัยไม่ทำประกันภัยกับตัวแทนฯ คนนั้น ผลกระทบหรือความเสียหายไม่ได้มีเพียงแค่เกิดกับตัวแทนฯ ผู้กล่าวร้ายทับถมด้วย แต่กระทบต่อความไว้วางใจ และภาพลักษณ์ของอาชีพตัวแทนประกันภัยโดยรวมด้วย

9. หมั่นศึกษาหาความรู้ในวิชาชีพเพิ่มเติมอยู่เสมอ

การตัวแทนประกันภัยที่ดีควรหมั่นศึกษาหาความรู้ในวิชาชีพ ทำให้ตัวเองมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ศึกษาหาความรู้เพื่อขยายแนวความคิด เทคนิคและวิทยาการใหม่ๆ ให้เป็นตัวแทนประกันภัยที่ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์

10. ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมประเพณีอันดีงาม ทั้งธำรงไว้ซึ่งเกียรติศักดิ์ศรี และคุณธรรมแห่งอาชีพปฎิญาณ

ตัวแทนประกันภัยที่ดีควรจะดำเนินชีวิตตามครรลองครองธรรมที่ดี โดยประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในศีลในธรรมแห่งศาสนา และยึดถือประเพณีอันดีงามเป็นแนวทางในการประกอบวิชาชีพ ตัวแทนประกันภัยที่ดีควรคำนึงและรักษาเกียรติ ศักดิ์ศรี และคุณธรรมแห่งวิชาชีพอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้อาชีพตัวแทนประกันภัยมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี สมกับคุณประโยชน์และคุณค่าที่ให้แก่ผู้เอาประกันภัย และสังคม